

Hallituksen esitys Eduskunnalle eräiden muutoksenhakua korkeimpaan oikeuteen koskevien säännösten muuttamiseksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi muutoksenhakua hovioikeudesta korkeimpaan oikeuteen sekä ylimääräistä muutoksenhakua koskevia oikeudenkäymiskaaren säännöksiä. Lisäksi ehdotetaan muutettaviksi oikeudenkäynnistä rikosasioissa annettua lakia, hovioikeuslakia, rangaistusmääräysmenettelystä annettua lakia, kiirteistönmuodostamislakia ja pakkokeinolakia.

Korkeimman oikeuden mahdollisuuksia antaa ennakkopäätöksiä parannettaisiin siten, että korkein oikeus voisi rajoittaa myöntämänsä valitusluvan koskemaan kysymystä, jonka ratkaiseminen on tarpeen oikeuskäytännön ohjaamiseksi tai valituslupaperusteen kannalta muutoin. Korkein oikeus voisi tällöin muilta osin perustaa ratkaisunsa hovioi-

keuden tuomioon.

Korkeimman oikeuden päätösvaltaista kokoonpanoa kevennettäisiin eräissä ylimääräistä muutoksenhakua koskevissa selvissä asioissa. Eräissä yksinkertaisissa ylimääräistä muutoksenhakua koskevissa asioissa ratkaisovaltaa siirrettäisiin korkeimmalta oikeudelta alemmille oikeusasteille.

Valtiollisia rikoksia koskevat syyteasiat siirrettäisiin käsiteltäviksi ensimmäisenä oikeusasteena käräjäoikeudessa hovioikeuden sijasta. Asiat keskitettäisiin Helsingin käräjäoikeuteen.

Ehdotetut lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan joidenkin kuukausien kuluttua siitä, kun ne on hyväksytty ja vahvistettu.

SISÄLLYSLUETTELO

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
SISÄLLYSLUETTELO	2
YLEISPERUSTELUT.....	4
1. Johdanto.....	4
1.1. Korkeimman oikeuden tehtävä	4
1.2. Hovioikeus ensimmäisenä oikeusasteena	4
1.3. Ylimääräinen muutoksenhaku	4
2. Nykytila	5
2.1. Korkeimman oikeuden kokoonpano	5
2.2. Muutoksenhaku korkeimpaan oikeuteen	5
2.2.1. Valituslupa valituksen edellytyksenä.....	5
2.2.2. Valituslupaperusteet	6
2.2.3. Valitusluvan myöntäminen osittain.....	6
2.2.4. Valituksen käsittely korkeimmassa oikeudessa	6
2.2.5. Valitusluvista ja ratkaisujen julkaisemisesta.....	7
2.3. Hovioikeus ensimmäisenä oikeusasteena	7
2.3.1. Yleistä.....	7
2.3.2. Valtiolliset rikokset.....	8
2.3.3. Muutoksenhaku hovioikeuden ensimmäisenä oikeusasteena antamiin ratkaisuihin.....	8
2.3.4. Muutoksenhakuasian käsittely korkeimmassa oikeudessa toisena asteena	8
2.4. Ylimääräinen muutoksenhaku	8
2.5. Kansainvälinen vertailu.....	9
3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset	9
3.1. Esityksen tavoitteet.....	9
3.2. Keskeiset ehdotukset	10
3.2.1. Korkeimman oikeuden päätösvaltaisuus	10
3.2.2. Valitusluvan kohdentaminen	10
3.2.3. Suullinen käsittely ja oikeudenkäyntiaineisto korkeimmassa oikeudessa	11
3.2.4. Valtiollisia rikoksia koskevien syytteiden käsittely.....	11
3.2.5. Muutoksenhaku hovioikeuden ensimmäisenä oikeusasteena antamiin ratkaisuihin.....	12
3.2.6. Ylimääräinen muutoksenhaku	12
3.2.7. Kansainvälisten ihmisoikeuksien valvontaelimen ratkaisu ylimääräisen muutoksenhaun perusteena.....	12
4. Esityksen vaikutukset	13
4.1. Taloudelliset vaikutukset	13
4.2. Vaikutukset tuomioistuinten toimintaan	13

4.3.	Vaikutukset kansalaisiin.....	13
5.	Asian valmistelu.....	14
6.	Riippuvuus muista esityksistä.....	15
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT		16
1.	Lakiehdotusten perustelut.....	16
1.1.	Laki oikeudenkäymiskaaren muuttamisesta	16
2 luku.	Päätösvaltaisuudesta.....	16
11 luku.	Tiedoksiannosta oikeudenkäynnissä.....	18
21 luku.	Oikeudenkäyntikuluista	19
26 luku.	Valitusasian käsittelystä hovioikeudessa	20
30 luku.	Muutoksenhaku hovioikeudesta korkeimpaan oikeuteen	20
31 luku.	Ylimääräisestä muutoksenhausta	24
1.2.	Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain muuttamisesta	27
4 luku.	Laillisesta tuomioistuimesta.....	27
11 luku.	Tuomioistuimen ratkaisusta.....	27
1.3.	Laki hovioikeuslain muuttamisesta.....	28
1.4.	Laki rangaistusmääräysmenettelystä annetun lain muuttamisesta	28
1.5.	Laki kiinteistönmuodostamislain muuttamisesta.....	29
1.6.	Laki pakkokeinolain muuttamisesta.....	30
1 luku.	Kiinniottaminen, pidättäminen ja vangitseminen	30
2.	Voimaantulo.....	30
LAKIEHDOTUKSET		31
	oikeudenkäymiskaaren muuttamisesta	31
	oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 4 ja 11 luvun muuttamisesta	35
	hovioikeuslain 2 §:n muuttamisesta	36
	rangaistusmääräysmenettelystä annetun lain muuttamisesta	36
	kiinteistönmuodostamislain muuttamisesta.....	37
	pakkokeinolain 1 luvun 9 §:n muuttamisesta.....	38
LIITE		39
RINNAKKAISTEKSTIT		39
	oikeudenkäymiskaaren muuttamisesta	39
	oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 4 ja 11 luvun muuttamisesta	46
	hovioikeuslain 2 §:n muuttamisesta	47
	rangaistusmääräysmenettelystä annetun lain muuttamisesta	48
	kiinteistönmuodostamislain muuttamisesta.....	50
	pakkokeinolain 1 luvun 9 §:n muuttamisesta.....	51

YLEISPERUSTELUT

1. Johdanto

1.1. Korkeimman oikeuden tehtävä

Suomen yleisten tuomioistuinten järjestelmässä on kolme oikeusastetta. Oikeudenkäyntien painopiste on käräjäoikeuksissa, joissa käsitellään ensimmäisenä asteena lähtökohtaisesti kaikki riita- ja rikosasiat. Hovioikeuksien päätehtävä ylioikeuksina on käräjäoikeuksien ratkaisujen ja menettelyn oikeellisuuden kontrollointi asianosaisten muutoksenhaun johdosta.

Perustuslain 99 §:n 1 momentin mukaan ylintä tuomiovaltaa riita- ja rikosasioissa käyttää korkein oikeus.

Muutoksenhausta hovioikeudesta korkeimpaan oikeuteen säädetään oikeudenkäymiskaaren 30 luvussa. Menettely uudistettiin vuonna 1980, jolloin otettiin käyttöön nykyinen valituslupajärjestelmä. Valittaminen korkeimpaan oikeuteen hovioikeuden toisena astena ratkaisemassa asiassa edellyttää korkeimman oikeuden myöntämää lupaa. Tärkein valituslupan myöntämisen peruste on se, että asiassa on tarve antaa lainkäyttöä ohjaava ennakkopäätös.

Korkein oikeus onkin vuodesta 1980 lähtien toiminut pääasiallisesti ennakkopäätöstuomioistuimena. Korkeimman oikeuden päätehtävä on huolehtia lainkäytön yhtenäisyydestä ja oikeuskäytännön ohjaamisesta.

Asian käsittely korkeimmassa oikeudessa on järjestettävä niin, että korkeimmalle oikeudelle annetut tehtävät voidaan asianmukaisesti täyttää. Tämä koskee muun muassa korkeimman oikeuden toimivaltaista kokoonpanoa eri tilanteissa ja mahdollisuutta rajata myönnettävä valituslupa tarkoituksenmukaisella tavalla.

Oikeudenkäyntimenettely alemmissa tuomioistuimissa on uudistettu 1990-luvulla. Riita-asioiden oikeudenkäyntimenettely käräjäoikeudessa uudistettiin vuonna 1993 ja rikosasioiden oikeudenkäyntimenettely vuonna 1997. Hovioikeusmenettely uudistettiin vuonna 1998, ja menettelyyn tehtiin tarkistuksia vuonna 2003. Käräjäoikeudessa ja tietyn edellytyksin hovioikeudessa toimitetaan

nykyisin suullinen, välitön ja keskitetty pääkäsittely.

Korkeimman oikeuden oikeudenkäyntimenettelyn osalta ei ole tarvetta vastaaviin merkittäviin uudistuksiin. Asian käsittelyä korkeimmassa oikeudessa koskevat menettelysäännöt ovat voimassa olevassa laissa joustavia. Nykyisten säännösten perusteella on voitua turvata asianosaisten oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin ja valita kunkin asian laatuun nähden tarkoituksenmukainen menettelytapa.

Koska korkeimman oikeuden tehtävänä on ensi sijassa ennakkopäätösten antaminen oikeuskysymyksissä, asiat voidaan pääsääntöisesti käsitellä kirjallisessa menettelyssä. Suullisessa käsittelyssä lähinnä täydennetään kirjallisesti esitettyä oikeudenkäyntiaineistoa. Korkeimman oikeuden suullisesta käsittelystä on kuitenkin tarpeen ottaa selvittäviä säännöksiä lakiin.

1.2. Hovioikeus ensimmäisenä oikeusasteena

Hovioikeudet käsittelevät eräitä asiaryhmiä tavallisesta oikeusastejärjestyksestä poiketen ensimmäisenä oikeusasteena. Tätä koskeva sääntely periytyy osaksi vuosikymmenten takaa. Järjestely ei enää kaikilta osin ole perusteltu. Sääntelyä on syytä edelleen yhtenäistää niin, että asioiden käsittely siirretään alkamaan käräjäoikeudesta. Tässä esityksessä tehtävät ehdotukset koskevat valtiollisten rikosten käsittelyä. Samalla on tarpeen ajantasaistaa menettelysäännöksiä, jotka koskevat muutoksenhakua korkeimpaan oikeuteen hovioikeuden ensimmäisenä asteena ratkaisemassa asiassa.

1.3. Ylimääräinen muutoksenhaku

Ylimääräisestä muutoksenhausta säädetään oikeudenkäymiskaaren 31 luvussa. Ylimääräisen muutoksenhaun keinoin voidaan erityisin edellytyksin puuttua tuomioistuinten ratkaisuihin, jotka ovat saaneet lainvoiman, mutta joita poikkeuksellisesti rasittaa vakava sisällöllinen tai menettelyllinen virhe. Mää-

raaika muutoksen hakemiseksi tai muuta prosessitointia varten voidaan myös palauttaa, jos asianosainen ei ole voinut tehdä tointa laillisen esteen vuoksi tai jos palauttamiseen on muu erittäin painava syy.

Menetetyn määräjän palauttamista ja tuomion purkamista haetaan nykyisten toimivaltasäännösten mukaan aina korkeimmalta oikeudelta. On tarkoituksenmukaista vähentää korkeimman oikeuden työmäärää siirtämällä eräitä ylimääräisiä muutoksenhakuasioita alemmille oikeuksille.

2. Nykytila

2.1. Korkeimman oikeuden kokoonpano

Perustuslain 100 §:n mukaan korkein oikeus on tuomionvoipa viisijäsenisenä, jollei laissa erikseen säädetä muuta jäsenmäärää.

Korkeimmasta oikeudesta annetun lain (74/1918) 7 §:n 1 momentin mukaan lainkäyttöasiat käsitellään jaostoissa. Lain 7 a §:ssä säädetään päätösvaltaisuudesta. Pykälän 1 momentin mukaan korkein oikeus on tuomionvoipa viisijäsenisenä. Säännös koskee valituksen käsittelyä asiassa, jossa on myönnetty valituslupa tai jossa muutosta haetaan korkeimmalta oikeudelta valituslupaa pyytämättä, sekä ylimääräistä muutoksenhakua.

Lain 7 §:n 2 momentin nojalla asia tai tietty siihen kuuluva kysymys voidaan määrätä käsiteltäväksi täysistunnossa. Korkeimman oikeuden työjärjestyksen (787/1994) 16 §:n mukaan näin voidaan tehdä presidentin määräyksestä, kun asiaa käsitelleen jaoston puheenjohtaja ilmoittaa presidentille, että jaoston mielipide poikkeaa korkeimman oikeuden aikaisemmin omaksumasta oikeusperiaatteesta tai lain tulkinnasta. Presidentti voi myös määrätä laajakantoisen tai periaatteellisesti tärkeän asian tai siihen kuuluvan kysymyksen ratkaistavaksi täysistunnossa. Täysistunnossa käsittelemisen sijasta presidentti voi samoin edellytyksin määrätä asian käsiteltäväksi vahvennetulla jaostolla paitsi milloin aikaisempi ratkaisu on tehty täysistunnossa tai vahvennetulla jaostolla. Vahvennettuun jaostoon kuuluu 11 jäsentä.

Valituslupan myöntämistä koskevat asiat käsitellään 7 a §:n 2 momentin mukaan jaos-

tossa, jossa on vähintään kaksi ja enintään kolme jäsentä, jollei kysymystä valituslupan myöntämisestä joltakin osalta siirretä ratkaistavaksi valituksen käsittelyn yhteydessä, jolloin toimivaltainen on valituksen käsittelevä viisijäseninen kokoonpano.

Valituslupa-asioiden käsittelyä koskee myös 7 a §:n 7 momentti. Sen mukaan kaksijäsenisessä jaostossa käsitelty asia on siirrettävä kolmijäsenisen jaoston ratkaistavaksi, jolleivät jaoston jäsenet ole ratkaisusta yksimieliset.

Pykälän 4 momentin mukaan muut kuin korkeimman oikeuden omia ratkaisuja koskevat ylimääräiset muutoksenhakemukset voidaan käsitellä myös kolmijäsenisessä jaostossa, jos asiassa vain päätetään välitoimesta taikka hakemus yksimielisesti hylätään tai jätetään tutkimatta.

Pykälän 5 momentissa säädetään, että turvaamistointia taikka täytäntöönpanon kieltämistä tai keskeyttämistä koskeva asia voidaan ratkaista jaostossa, jossa on vain yksi jäsen.

Pykälän 6 momentin viittaussäännöksen mukaisesti sovellettavan sotilasoikeudenkäyntilain (326/1983) 3 §:n 3 momentin mukaan korkeimman oikeuden viisijäsenisessä ja sitä suuremmissa kokoonpanossa on sotilasoikeudenkäyntiasiassa säännönmukaisen kokoonpanon lisäksi kaksi sotilajäsentä.

2.2. Muutoksenhaku korkeimpaan oikeuteen

2.2.1. Valituslupa valituksen edellytyksenä

Muutoksenhausta hovioikeudesta korkeimpaan oikeuteen säädetään oikeudenkäymiskaaren 30 luvussa, jota koskeva uudistus tuli voimaan vuonna 1980. Luvun 2 §:n mukaan hovioikeuden tuomioon tai päätökseen sen käsiteltäväksi valittamalla tai kanteluteitse saatetussa muutoksenhakuasiassa haetaan muutosta pyytämällä valituslupaa korkeimmalta oikeudelta. Asiassa, jonka hovioikeus on ratkaissut ensimmäisenä oikeusasteena, haetaan muutosta valituslupaa pyytämättä.

Ratkaisuihin, joista valittamiseksi on pyydetty valituslupaa, luetaan myös ne ratkai-

сут, jotka koskevat vasta hovioikeudessa tehtyä, muutoksenhakuasiana siellä käsiteltävään pääasiaan liittyvää vaatimusta. Hallituksen esityksessä muutoksenhakua korkeimpaan oikeuteen koskevien säännösten uudistamisesta 106/1978 vp s. 13 mainitaan tällaisesta ratkaisusta esimerkkinä vaatimus asianosaisella hovioikeudessa olleiden kulu- jen korvaamisesta.

Oikeuskäytännössä on täsmennetty, mitkä ovat tällaisia liitännäkysymyksiä, joihin annetusta hovioikeuden ratkaisusta valittamiseksi tarvitaan valituslupa. Valituslupaa edellyttävät muun muassa muutoksenhakuasian käsittelyssä hovioikeudessa tehty turvaamistoiminta tai täytäntöönpanon keskeyttämistä koskeva ratkaisu (KKO 1999:106 ja 2002:22), oikeudenkäyntiavustajaa tai -asiamiestä koskevat määräykset (KKO 2001:55), ratkaisu oikeudenkäyntiasiakirjan julkisuudesta (KKO 2001:53) samoin kuin todistelukulukustannuksia koskevat ratkaisut (KKO 2002:6 ja 2002:77). Valituslupaa ei sitä vastoin edellytä muutoksen hakeminen hovioikeuden ratkaisuun, jolla oikeudenkäyntiasiamies tuomitaan oikeudenkäymiskaaren 14 luvun 7 §:ssä tarkoitettuun järjestysrangaistukseen loukkaavan ja epäkunnioittavan kirjoitustavan käyttämisestä valituskirjoituksessa (KKO 2003:69).

2.2.2. Valituslupaperusteet

Oikeudenkäymiskaaren 30 luvun 3 §:n 1 momentissa on säädetty perusteista, joilla valituslupa voidaan myöntää.

Valituslupa voidaan myöntää ensinnäkin, jos lain soveltamisen kannalta muissa samantapaisissa tapauksissa tai oikeuskäytännön yhtenäisyyden vuoksi on tärkeitä saattaa asia korkeimman oikeuden ratkaistavaksi. Tämä niin sanottu ennakkopäätöspolite on valituslupaperusteista keskeisin ja yleisin. Korkeimman oikeuden ennakkopäätös voi olla tarpeen esimerkiksi sen vuoksi, että jonkin säännöksen tai oikeudellisen kysymyksen tulkinnasta on epäselvyyttä, oikeuskäytäntö on epäyhtenäistä taikka vakiintunutta oikeuskäytäntöä havaitaan tarpeelliseksi tarkistaa tai täsmentää.

Niin sanotulla purkuperusteella valituslupa

voidaan myöntää, jos siihen on erityistä aihetta asiassa tapahtuneen sellaisen oikeudenkäynti- tai muun virheen takia, jonka perusteella ratkaisu olisi ylimääräisen muutoksenhaun johdosta purettava tai poistettava. Luvan myöntäminen tällä perusteella siten edellyttää, että hovioikeuden ratkaisua tai menettelyä rasittaa purku- tai kanteluperusteen muodostava virhe.

Valituslupa voidaan myöntää myös, jos siihen on muu painava syy. Tarkoituksena on ollut mahdollistaa valitusluvan myöntäminen selvästi kohtuuttomien tai muuten epäoikeudenmukaisten ratkaisujen korjaamiseksi silloin, kun asia on muutoksenhakijalle erityisen tärkeä. Jo valituslupajärjestelmää luotessa lähdettiin siitä, että kyseinen lupaperuste on luonteeltaan poikkeuksellinen. Säännöksen perustelujen (HE 106/1978 vp s. 14) mukaan kysymys voi olla esimerkiksi siitä, että alemmat oikeusasteet ovat arvioineet oikeus- tai tosiasiakysymyksen selvästi väärin, erehtyneet jossain olennaisessa seikassa tai päättäneet muutoin selvästi oikeudentuntoa

2.2.3. Valitusluvan myöntäminen osittain

Valituslupa voidaan myöntää oikeudenkäymiskaaren 30 luvun 3 §:n 2 momentin mukaan koskemaan myös vain osaa hovioikeuden ratkaisusta. Käytännössä valituslupa on yleensä rajattu koskemaan jotakin itsenäistä osaa hovioikeuden ratkaisusta. Siten rikosasioissa valituslupa rajoitetaan yleensä koskemaan vain jotakin syytekohtaa tai pelkästään rangaistusseuraamusta sekä riita-asiassa vain tiettyä vaatimusta. Valituslupa voidaan myös rajoittaa koskemaan vain jotakuta asianosaista, vaikka muutoksenhakijoita on useampia. Toisinaan valituslupa myönnetään koskemaan vain sivuvaatimusta, kuten oikeudenkäyntikuluja.

2.2.4. Valituksen käsittely korkeimmassa oikeudessa

Valitusluvan myöntämisen jälkeen pyydetään vastapuolelta vastaus, jollei sitä ole pyydetty jo valituslupahakemusta käsiteltäessä. Valtaosa valitusasioista ratkaistaan esitte-

lystä kirjallisen aineiston perusteella. Oikeudenkäymiskaaren 30 luvun 20 §:n mukaisesti korkein oikeus toimittaa tarvittaessa suullisen käsittelyn. Suullisessa käsittelyssä voidaan kuulla asianosaisia, todistajia ja asiantuntijoita sekä vastaanottaa muuta selvitystä. Suullinen käsittely saadaan rajoittaa koskemaan osaa muutoksenhaun kohteena olevasta asiasta.

Useimmiten korkeimman oikeuden suullinen käsittely toimitetaan näytön vastaanottamiseksi. Suullisen käsittelyn tarkoitus voi myös olla esimerkiksi, että asianosaiset voivat suullisesti esittää oikeuskysymyksen ratkaisua koskevia näkökohtia ja heille voidaan esittää kysymyksiä. Ennen suullista käsittelyä järjestetään usein valmisteluistunto, jossa asianosaisten kanssa selvitetään riidanalaiset kysymykset sekä, missä laajuudessa suullinen käsittely on tarkoituksenmukaista toimittaa.

Suullisia käsittelyjä järjestetään korkeimmassa oikeudessa selvästi vähemmän kuin hovioikeuksissa. Vuosina 2000—2002 suullisia käsittelyjä järjestettiin viisi kunkin vuonna. Vuonna 2003 suullisia käsittelyjä toimitettiin kahdeksan ja vuonna 2004 viisitoista. Suullisten käsittelyjen määrä on siten nousemassa.

2.2.5. *Valitusluvista ja ratkaisujen julkaisemisesta*

Valituslupahakemuksia on tehty vuosina 1999—2003 keskimäärin noin 2 100 vuodessa. Kovin suuria vuosittaisia muutoksia tänä aikana ei ole ollut. Hakemusten määrät ovat kuitenkin selvästi laskeneet edeltäneistä vuosista, sillä esimerkiksi vuosina 1996—1997 tehtiin yli 3 100 hakemusta vuodessa.

Valituslupia on myönnetty vuosina 1999—2003 keskimäärin 188 vuodessa. Myönnettyjen valituslupien osuus hakemuksista on väkiintuneesti ollut noin 7—8 %:a ja lähes poikkeuksetta alle 10 %:a. Riita-asioissa valituslupia on myönnetty suhteellisesti jonkin verran enemmän kuin rikosasioissa. Korkeimman oikeuden julkaisemien ennakkoratkaisujen määrä edellä mainittuna ajanjaksona on ollut keskimäärin 132 vuosittain. Aikai-

sempina vuosina tämä lukumäärä on ollut jonkin verran korkeampi.

2.3. **Hovioikeus ensimmäisenä oikeusasteena**

2.3.1. *Yleistä*

Yleisten tuomioistuinten toimivaltaan kuuluvissa asioissa ensimmäinen oikeusaste on säännönmukaisesti kärjäoikeus. Tämä palvelee kansalaisten yhdenvertaisuutta oikeudenhoidossa, koska mahdollisuudet saattaa asia ylempien oikeuksien tutkittavaksi ovat yhtäläiset eri asioissa. Lisäksi järjestely edistää oikeudenhoidon painopisteen asettamista kärjäoikeuteen. Laissa on kuitenkin säädetty tiettyjä asiaryhmiä käsiteltäviksi ensimmäisenä oikeusasteena hovioikeudessa. Normaalista oikeusastejärjestyksestä poikkeaminen edellyttää aina erityisiä perusteita. Hovioikeuden ensimmäisenä asteena antamaan ratkaisuun tyytymätön voi hakea siihen muutosta korkeimmalta oikeudelta valituslupaa pyytämättä.

Hovioikeuslain (56/1994) 2 §:n 2 momentin mukaan hovioikeus käsittelee ensimmäisenä oikeusasteena maanpetosrikosta ja valtiopetosrikosta koskevat asiat sekä syyteasiat, jotka koskevat sen alaisten kärjäoikeuksien tuomareiden ja siten kuin laissa säädetään myös muiden tuomioistuinlaitoksen virkamiesten ja yleisten syyttäjien virkarikoksia. Lain 957/2000 säätämällä hovioikeuden ensiasteen toimivaltaa virkarikosasioissa vähennettiin huomattavasti erityisesti yhdenvertaisuusnäkökohtien perusteella (hallituksen esitys eräiden virkasyytteiden oikeuspaikkaa koskevien säännösten muuttamiseksi 57/2000 vp s. 10). Lisäksi hovioikeudet käsittelevät muut laissa niiden ratkaistaviksi säädettyt asiat.

Yksinomaan Helsingin tai Turun hovioikeuden käsiteltäväksi on säädetty eräitä lukumäärältään varsin vähäisiä asioita. Tällaisia ovat eräät virka- ja sotilasrikosasiat sekä kansainväliset perheoikeudelliset asiat. Tavanomaisesta oikeusastejärjestyksestä poikkeamista näissä asioissa on perusteltu lähinnä joko maantieteellisillä syillä tai asioiden rat-

kaisemisessa tarvittavan erityisasiantunte-
muksen turvaamisella.

2.3.2. Valtiolliset rikokset

Syytteet, jotka koskevat rikoslain 12 ja 13 luvussa tarkoitettuja maanpetos- ja valtiopetosrikoksia, on perinteisesti käsitelty ensimmäisenä oikeusasteena hovioikeudessa. Järjestelyn taustalla ovat historialliset syyt. Hovioikeuksissa aiemmin noudatettu yleensä kirjallinen menettely on myös edistänyt käsittelyn pysymistä luottamuksellisena.

Maanpetos- tai valtiopetosrikosasioita on vähän. Vuosina 1990—2002 on käsitelty tuomioistuimissa vain kaksi maanpetosasiaa. Molemmat koskivat vakoilua.

2.3.3. Muutoksenhaku hovioikeuden ensimmäisenä oikeusasteena antamiin ratkaisuihin

Oikeudenkäymiskaaren 30 luvun 2 §:n 2 momentin mukaan asiassa, jonka hovioikeus on ratkaissut ensimmäisenä oikeusasteena, haetaan muutosta korkeimmalta oikeudelta tarvitsematta pyytää siihen valituslupaa.

Muutoksenhausta hovioikeuden ensimmäisenä oikeusasteena käsittelemässä asiassa säädetään oikeudenkäymiskaaren 30 luvun 13—17 §:ssä. Luvun 13 §:n viittaussäännöksen mukaisesti valituksen määräaika on sama kuin hovioikeuden toisena asteena ratkaisemissa asioissa eli 60 päivää siitä päivästä, jona hovioikeuden ratkaisu annettiin. Valitus toimitetaan hovioikeuteen.

Luvun 14 §:n mukaan valittajan vastapuolella on oikeus oma-aloitteisesti vastata valitukseen. Määräaika kirjallisen vastauksen antamiseen on 14 päivää muutoksenhakuajan päättymispäivästä. Vastauksen antamista varten vastapuoli saa hovioikeuden kirjaamosta jäljennökset valituskirjelmästä ja siihen liitetystä asiakirjoista. Vastauskirjelmä on toimitettava hovioikeuden kirjaamoon viimeistään vastausmääräajan päättymispäivänä.

Hovioikeus lähettää valitus- ja vastauskirjelmän liitteineen sekä asiaa koskevan asiakirjavihon ja jäljennöksen hovioikeuden ratkaisusta korkeimpaan oikeuteen.

2.3.4. Muutoksenhakuasian käsittely korkeimmassa oikeudessa toisena asteena

Muutoksenhakuasian käsittelyä korkeimmassa oikeudessa koskevia oikeudenkäymiskaaren 30 luvun 18—21 §:ää sovelletaan myös silloin, kun korkein oikeus on asiassa toinen oikeusaste. Luvun 20 §:n mukaan korkein oikeus toimittaa tarvittaessa suullisen käsittelyn.

Korkeinta oikeutta toisena oikeusasteena velvoittavat suullisen käsittelyn järjestämiseen samat Euroopan ihmisoikeussopimuksen määräykset ja niiden soveltamiskäytäntö kuin hovioikeutta muutoksenhakuasteena. Sitä suullinen käsittely voi tulla järjestettäväksi erityisesti hovioikeudessa ensiasteena käsitellyn rikosasian vastaajan syyllisyyden tutkimiseksi näytönvaraisessa asiassa. Oikeudenkäymiskaaren 30 luvun 20 §:n sanamuoto mahdollistaa ja noudatettu käytäntö on turvannut suullisuuden asianmukaisen toteutumisen korkeimmassa oikeudessa.

2.4. Ylimääräinen muutoksenhaku

Tuomioistuimen lainvoimainen ratkaisu on lopullinen. Ylimääräisessä muutoksenhausta voidaan kuitenkin poikkeuksellisesti, erityisin edellytyksin ottaa uudelleen käsiteltäväksi jo lainvoimaisesti ratkaistu asia. Ylimääräisestä muutoksenhausta säädetään oikeudenkäymiskaaren 31 luvussa. Luku on uudistettu vuonna 1960, ja sitä on myöhemmin eräiltä osin muutettu.

Ylimääräisiä muutoksenhakuaineita ovat kantelu menettelyvirheen perusteella, tuomion purkaminen sen sisällöllisen virheen vuoksi ja menetetyt määräajan palauttaminen prosessitointia varten.

Kantelun johdosta lainvoimainen ratkaisu voidaan poistaa sillä perusteella, että oikeudenkäyntimenettelyssä on tapahtunut laissa erikseen mainittu taikka sellainen muu oikeudenkäyntivirhe, jonka voidaan otaksua vaikuttaneen jutun lopputulokseen. Kantelu tehdään hovioikeudelle, jos se koskee kärjäoikeuden ratkaisua, ja korkeimmalle oikeudelle, jos se koskee hovioikeuden tai korkeimman oikeuden ratkaisua.

Lainvoimainen ratkaisu voidaan purkaa sil-

lä perusteella, että ratkaisu on sisällöltään väärä. Purkuperusteena voi olla esimerkiksi se, että asiassa on esitetty väärä todiste tai että on ilmaantunut sellaisia uusia seikkoja tai todisteita, joiden esittäminen oikeudenkäynnissä olisi johtanut toiseen lopputulokseen, taikka että tuomio perustuu ilmeisesti väärään lain soveltamiseen. Purkuperusteet ovat osin erilaisia sen mukaan, haetaanko riitavai rikostuomion purkamista ja haetaanko rikosasiassa purkamista syytetyn eduksi tai vahingoksi. Myös purkukemuksen tekemiselle säädetyt määräajat ovat eri tilanteissa osin erilaisia. Tuomion purkamista haetaan aina korkeimmalta oikeudelta. Viime vuosina oikeudenkäymiskaaren 31 lukuun on sisällytetty eräitä erityistilanteita koskevia purkuperusteita, joita kuitenkin sovelletaan käytännössä varsin harvoin.

Korkeimmalta oikeudelta voidaan hakea myös menetetyn määräajan palauttamista. Tyytymättömyyden ilmoittamiselle tai valittamiselle taikka muulle oikeudenkäynnissä tehtävälle toimelle asetettu määräaika voidaan näin palauttaa, jos toimeen ei ole voitu ryhtyä laillisen esteen vuoksi tai jos hakemukselle muutoin esitetään erittäin painavia syitä.

Korkeimmassa oikeudessa ratkaistujen ylimääräistä muutoksenhakua koskevien hakemusten määrä on varsin suuri. Tällaisten ratkaisujen määrä on viime vuosina vaihdellut noin 380—480 välillä. Kanteluita ja purkukemuksia on ollut näistä asioista valtaosa. Vakiintuneesti noin kolmessa neljäsosassa hakemus on hylätty tai jätetty tutkimatta. Ylimääräistä muutoksenhakua koskevat asiat saattavat olla varsin työläitäkin. Toisaalta ne tapaukset, joissa lainvoimaista ratkaisua oikaistaan tai muutetaan taikka joissa määräaika palautetaan, ovat usein selväpiirteisiä ja yksinkertaisia, ja ainakin osassa niissä päätöksenteko voitaisiin siirtää muulle tuomioistuimelle.

2.5. Kansainvälinen vertailu

Muutoksenhakutoimikunnan jatkomietinnön (komiteanmietintö 2002:8) jaksoon 2.2. sisältyy katsaus Ruotsin, Norjan, Tanskan, Saksan ja Ranskan oikeuteen.

3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1. Esityksen tavoitteet

Yleisesti ottaen vuonna 1980 käyttöön otettu korkeimman oikeuden valituslupajärjestelmä on toiminut hyvin eikä siinä ole ilmennyt merkittäviä muutostarpeita. Esimerkiksi valitusluvan myöntämisperusteita ei ole syytä muuttaa. Samoin ylimääräisen muutoksenhaun perusteita koskevaa sääntelyä ei ole aiheellista uudistaa.

Tämän esityksen keskeisimpänä tavoitteena on kehittää muutoksenhakua korkeimpaan oikeuteen ja ylimääräistä muutoksenhakua siten, että korkein oikeus pystyy entistä paremmin keskittymään päätehtävänsä eli antamaan oikeuskäytäntöä ohjaavia ennakkopäätöksiä. Tarkoitus on siten vahvistaa vuoden 1980 uudistuksessa omaksuttuja periaatteita. Tavoitteena on erityisesti parantaa korkeimman oikeuden mahdollisuuksia ottaa ratkaistavakseen ne kysymykset, joista on tärkeä antaa ennakkoratkaisu.

Korkeimman oikeuden päätösvaltaisuutta koskevien säännösten tulee osaltaan varmistaa, että tuomioistuimella on riittävät voimavarat tehtäviensä hoitoon eikä niitä tarpeettomasti käytetä sellaisiin asioihin, jotka asianosaisten oikeusturvaa vaarantamatta voidaan ratkaista säännönmukaista pienemmässä kokoonpanossa. Tästä syystä korkeimman oikeuden toimivaltaista kokoonpanoa koskevaa sääntelyä on syytä eräiltä osin tarkistaa.

Oikeudenkäyntiä käräjäoikeudessa ja hovioikeudessa koskevat säännökset on uudistettu 1990-luvulla. Käräjäoikeudessa ja tietyin edellytyksin hovioikeudessa toimitetaan välitön ja keskitetty pääkäsittely. Korkeimman oikeuden tehtävän erilaisuuden vuoksi korkeimmassa oikeudessa toimitettava suullinen käsittely usein poikkeaa tavoitteiltaan ja sisällöltään alempien oikeusasteiden pääkäsittelystä. Toisaalta myös korkeimman oikeuden suullisesta käsittelystä on tarpeen ottaa eräitä selvittäviä säännöksiä lakiin.

Toimivaltaa eräissä ylimääräistä muutoksenhakua koskevissa yksinkertaisissa asioissa siirrettäisiin korkeimmalta oikeudelta alemmille oikeusasteille tuomioistuinlaitoksen resurssien tarkoituksenmukaisemmaksi koh-

dentamiseksi.

Tavoitteena on samalla yhdenmukaistaa rikosasioita koskevaa oikeudenkäyntimenettelyä siten, että myös valtiollisia rikoksia koskevat syytteet käsiteltäisiin vastaisuudessa ensimmäisenä asteena käräjäoikeudessa. Yhdenäisen ratkaisukäytännön turvaamiseksi nämä harvalukuiset asiat kuitenkin keskitettäisiin Helsingin käräjäoikeuteen.

3.2. Keskeiset ehdotukset

3.2.1. Korkeimman oikeuden päätösvaltaisuus

Säännökset korkeimman oikeuden päätösvaltaisuudesta lainkäyttöasioissa ehdotetaan siirrettäväksi korkeimmasta oikeudesta annetusta laista oikeudenkäymiskaareen, johon jo sisältyvät muita oikeusasteita koskevat vastaavat säännökset.

Korkeimman oikeuden kokoonpanoa ylimääräisen muutoksenhaun asioissa kevennettäisiin nykyisestä, jotta korkeimman oikeuden voimavarat kohdentuisivat nykyistä tarkoituksenmukaisemmin. Kolmen jäsenen kokoonpano voisi eräissä tapauksissa ratkaista myös korkeimman oikeuden ratkaisua koskevan hakemuksen. Lisäksi tulisi mahdolliseksi ratkaista samassa asiassa uudelleen esitetty aiheuttamaksi osoittautuva hakemus yhden jäsenen kokoonpanossa.

Valituslupa-asiassa toimivaltaista kokoonpanoa ei ehdoteta muutettavaksi, vaan se säilyisi kahtena tai kolmena jäsenenä kuten nykyisin. Muutoksenhakutoimikunta ehdotti jatkamietinnössään (komiteamietintö 2002:8), että korkein oikeus voisi ratkaista valituslupahakemuksen myös yhden jäsenen kokoonpanossa. Lausuntopalaute oli tältä osin varauksellista. Lausunnonantajat katsoivat, että oikeusturvavasyistä ja luottamuksen ylläpitämiseksi on tarpeen, että valitusluvasta päätetään kollegiaalisesti. Kaksi jäsentä voisi täysipainoisemmin arvioida ennakkopäätöksen tarvetta.

Esitykseen ei myöskään sisälly muutoksenhakutoimikunnan ehdottamaa erityissäännöstä siitä, että korkein oikeus olisi päätösvaltainen yksijäsenenä käsiteltäessä erik-

seen oikeudenkäyntiasiakirjan julkisuutta koskevaa asiaa. Oikeudenkäynnin julkisuus – toimikunta on ehdottanut mietinnössään (KM 2002:1), että asiat voitaisiin kaikissa tuomioistuimissa käsitellä yhden tuomarin kokoonpanossa. On perusteltua, että kysymystä arvioidaan myös korkeimman oikeuden osalta tuossa yhteydessä.

3.2.2. Valitusluvan kohdentaminen

Voimassa olevan lain mukaan valituslupa voidaan aiemmin esitetyn mukaisesti rajoittaa koskemaan vain osaa valituksen kohteena olevasta hovioikeuden ratkaisusta. Niin kuin aikaisemmin on todettu, käytännössä valituslupa on rajoitettu koskemaan hovioikeuden ratkaisun itsenäistä osaa, kuten jotakin yksittäistä vaatimusta. Lain sanamuoto ei sinänsä näyttäisi estävän myöskään sitä, että valituslupa rajoitetaan koskemaan jotakin yksittäistä kysymystä hovioikeuden ratkaisussa, esimerkiksi velkomusasiassa kysymystä saatavan vanhentumisesta.

Nykyisen lain mukaan ei pidetä mahdollisena, että valituslupa rajoitettaisiin koskemaan jonkin yksittäisen kysymyksen oikeudellista arviointia ilman että samalla otettaisiin arvioitavaksi myös sitä koskeva tosiseikasto. Näin ollen kun valituslupa on myönnetty, myös tosiseikastoa ja siihen liittyvää näyttöä joudutaan aina tutkimaan tältä osin. Tämä puolestaan voi edellyttää suullisen käsittelyn toimittamista, vaikka valitusluvan myöntämisen tarkoituksena on ollut ennakkoratkaisun antaminen nimenomaan oikeudellisesta tulkintakysymyksestä. Tosiseikaston arviointi uudelleen vielä korkeimmassa oikeudessa ei läheskään aina ole tarkoituksenmukaista. Ajan kulumisen vuoksi todistelun luotettavuus ei yleensä parane eivätkä kaikki todistajat kenties ole enää käytettävissäkään. Myöskään oikeudenkäyntikustannusten sekä asianosaisille ja todistajille aiheutuvan vaivan vuoksi näytön uudelleen vastaanottamista vielä ylimmässä oikeusasteessa ei aina voida pitää perusteltuna.

Edellä mainitut syyt voivat käytännössä johtaa siihen, että korkein oikeus ei myönnä valituslupaa, vaikka asiassa voisikin olla a-

neksia ennakkopäätökseen. Laajentamalla mahdollisuuksia valitusluvan rajaamiseen voitaisiinkin parantaa korkeimman oikeuden edellytyksiä myöntää valituslupia etenkin oikeudellisesti merkittävissä kysymyksissä silloin, kun kysymys on tosiseikastoltaan laajasta asiasta. Ruotsissa, jossa korkeimmassa oikeudessa noudatettava valituslupajärjestelmä muutoin vastaa läheisesti Suomessa omaksuttua, on asiallisesti vastaavat uudistukset toteutettu jo vuonna 1989 (rättegångsbalken 54 kap. 11 § ja 55 kap. 12 §).

Näistä syistä lakiin ehdotetaan säännöstä, jonka mukaan korkein oikeus voisi rajoittaa valitusluvan paitsi osaan hovioikeuden ratkaisusta myös koskemaan vain jotakin sellaista kysymystä, jonka ratkaiseminen on tarpeen oikeuskäytännön ohjaamiseksi tai valituslupaperusteen kannalta muutoin. Korkein oikeus voisi tällöin perustaa ratkaisunsa muilta osin hovioikeuden ratkaisuun.

Muutoksenhakutoimikunnan jatkomietintöön sisältyneestä ehdotuksesta saatu lausuntopalaute oli kauttaaltaan myönteistä. Lausunnonantajat totesivat, että ehdotus mahdollistaa valitusluvun asiassa, jossa sitä nykyisin ei näyttökysymyksen johdosta myönnetä. Uusista laeista saataisiin näin nopeammin ennakkopäätöksiä. Oikeusturvaa ehdotus ei heikentäisi, sillä uudet, rajatut valitusluvat ilmeisesti myönnettäisiin entisten lisäksi sellaisissa asioissa, joissa lupaa ei nykyisen lain mukaan myönnettäisi.

3.2.3. *Suullinen käsittely ja oikeudenkäyntiaineisto korkeimmassa oikeudessa*

Kun korkeimman oikeuden keskeinen tehtävä on antaa ennakkopäätöksiä tulkinnanvaraisissa oikeuskysymyksissä, eivät näyttökysymykset yleensä ole enää korkeimmassa oikeudessa samassa asemassa kuin alemmissa oikeuksissa. Menettely korkeimmassa oikeudessa onkin lähtökohtaisesti kirjallista eikä siellä yleensä ole tarvetta samanlaiseen oikeudenkäyntiaineiston suulliseen esittämiseen kuin usein alempien oikeuksien pääkäsittelyssä. Tätä tarvetta edelleen vähentäisi, jos korkein oikeus ehdotetun mukaisesti voisi rajoittaa ratkaisemaan oikeuskäytännön oh-

jaamiseksi merkityksellisen kysymyksen asiassa ja muilta osin — esimerkiksi tosiseikaston osalta — nojautua hovioikeuden ratkaisuun.

Korkeimmassa oikeudessa suullinen käsittely järjestetään tarvittaessa ja käsiteltävänä olevan kysymyksen vaatimassa laajuudessa. Suullisen käsittelyn tarkoitus voi siten tarpeen mukaan vaihdella. Siinä voidaan ottaa vastaan todistelua taikka esimerkiksi rajoittua vain selvittämään asianosaisten kantoja ratkaistavana oleviin oikeuskysymyksiin, jos tämän katsotaan edistävän asian käsittelyä. Suullisen käsittelyn toimittamista harkittaessa korkeimman oikeuden tulee luonnollisesti ottaa huomioon Euroopan ihmisoikeussopimuksen asiaa koskevat velvoitteet.

Asianosaisten oikeusturvan kannalta on kuitenkin tärkeää, että he tietävät, missä tarkoituksessa suullinen käsittely toimitetaan. Sen varmistamiseksi, että tästä ei asianosaisille jäisi epätietoisuutta, lakiin ehdotetaan otettavaksi nimenomainen säännös, jonka mukaan asianosaisille on ilmoitettava, missä tarkoituksessa suullinen käsittely kulloinkin toimitetaan.

Lakiin ehdotetaan nyt otettavaksi myös nimenomaiset säännökset siitä, mikä on laillista oikeudenkäyntiaineistoa korkeimmassa oikeudessa. Tämä on tärkeää, jotta asianosaisille on selvää, minkä aineiston perusteella asia voidaan ratkaista. Muiden oikeusasteiden osalta asiasta on jo säännökset laissa. Ehdotettu selvä säännös ei merkitsisi asiallista muutosta nykytilaan.

Laissa todettaisiin ensinnäkin se sinänsä selvä asia, että asia ratkaistaan kirjallisen oikeudenkäyntiaineiston perusteella, jollei asiassa toimiteta suullista käsittelyä. Asiassa, jossa toimitetaan suullinen käsittely, huomioidaan otettaisiin lisäksi suullisessa käsittelyssä esitetty aineisto. Suullisessa käsittelyssä esitetty siis täydentäisi kirjallisesti esitettyä aineistoa. Tältä osin sääntely poikkeaisi sitä, miten käräjäoikeuden ja hovioikeuden pääkäsittelyn osalta on säädetty.

3.2.4. *Valtiollisia rikoksia koskevien syyteiden käsittely*

Kuten edellä on selostettu, hovioikeudessa ensimmäisenä asteena käsiteltäviä asioita on

asiaryhminä ja lukumääräisesti vähän. Virkarikosten oikeuspaikkauudistus vähensi asiaryhmiä entisestään. Tämä on kansalaisten yhdenvertaisuuden ja tuomioistuinjärjestelmän kannalta oikeasuuntainen kehitys. Asioiden käsittelyn tulee noudattaa tavallista oikeusastejärjestystä, jollei siitä poikkeamiselle ole erityisiä perusteita.

Myöskään valtiollisia rikoksia koskevien syytteiden käsittelylle ensimmäisenä asteena hovioikeudessa ei ole muutoksenhakutoimikunnan jatkometinnön mukaan perustetta. Esimerkiksi asioiden käsittelyn luottamuksellisuuden kannalta ei ole perusteltua tarvetta aloittaa käsittelyä hovioikeudessa. Käsittelyn ja oikeudenkäyntiaineiston julkisuudesta voidaan määrätä yhtäläisin perustein siitä riippumatta, mistä oikeusasteesta on kysymys.

Toimikunnan mietinnöstä saatu lausuntopalaute jakaantui. Toisaalta valtiollisten rikosten siirtoa käsiteltäviksi kärjäoikeudessa epäiltiin. Kolmiportaisen oikeussuojatien puuttumisen korvaa se, että asia voidaan saattaa korkeimman oikeuden tutkittavaksi ilman valituslupaa. Asiat ovat harvalukuisia, minkä vuoksi kärjäoikeudet eivät saavuttaisi niissä kokemusta. Asioiden luottamuksellisuus tulee myös ottaa huomioon. Asiat eivät eräiden lausunnonantajien mukaan soveltuisi lautamieskokoonpanossa käsiteltäviksi.

Toiset lausunnonantajat pitivät yhdenvertaisuuden kannalta perusteltuna valtiollisten rikosten käsittelemistä ensimmäisenä asteena kärjäoikeudessa. Käsittelyn luottamuksellisuus voidaan lausunnonantajien mukaan yhtä hyvin turvata kärjäoikeudessa.

Lausuntopalautteessa esitetyt käsitykset on sovitettu esityksessä yhteen. Valtiolliset rikokset käsiteltäisiin ensimmäisenä asteena kärjäoikeudessa. Asiat kuitenkin keskittäisiin Helsingin kärjäoikeuteen. Keskittäminen turvaa sen, että asioissa saavutetaan yhtenäinen ratkaisukäytäntö.

Kärjäoikeuden kokoonpano näissä asioissa olisi säännönmukainen rikosasioiden kokoonpano. Yleensä näissä asioissa päätösvaltainen olisi oikeudenkäymiskaaren 2 luvun 1 §:n mukainen kokoonpano, johon kuuluvat lautamiehet. Lautamiesten osallistumista myös valtiollisia rikoksia koskevien syytteiden käsittelyyn voidaan puoltaa samoilla perusteilla kuin lautamiesten osallistumista muidenkin rikosasioiden käsittelyyn.

3.2.5. *Muutoksenhaku hovioikeuden ensimmäisenä oikeusasteena antamiin ratkaisuihin*

Menettelyä haettaessa muutosta hovioikeuden ensimmäisenä asteena antamaan ratkaisuun kehitettäisiin. Muutoksenhaun määräaika lyhennettäisiin 30 päivään erityisesti siksi, että ratkaisun lainvoimaisuus selviäisi nykyistä nopeammin. Myöskään näissä asioissa valitukseen ei enää vastattaisi omaloitteisesti vaan korkeimman oikeuden kehotuksesta ja sen asettamassa määräajassa. Tuomioistuin voi tällöin muun muassa arvioida, onko vastauksen pyytäminen ylipäättään tarpeen.

3.2.6. *Ylimääräinen muutoksenhaku*

Toimivaltaa eräissä ylimääräistä muutoksenhakua koskevissa yksinkertaisissa asioissa siirrettäisiin korkeimmalta oikeudelta alemmille oikeusasteille tuomioistuinlaitoksen voimavarojen tarkoituksenmukaisemmaksi kohdentamiseksi. Määräajan palauttaminen toimenpiteen tekemiseksi kärjäoikeudessa tai muutoksen hakemiseksi sen ratkaisuun siirtyisi hovioikeudelle, jonka toimivaltaan jo kuuluvat kantelut kärjäoikeuden menettelystä.

Tietyt selvät virheet voitaisiin korjata siten, että virheellisen ratkaisun tehnyt tuomioistuin itse ratkaisee ylimääräisen muutoksenhakemuksen tai oikaisee virheen. Ei ole tarpeen, että ylin oikeusaste korjaa tällaiset selvät virheet.

Asian jatkovalmistelussa on luovuttu muutoksenhakutoimikunnan ehdottamasta ylimääräisen muutoksenhaun määräaikojen ja menettelysäännösten uudistamisesta muilta osin, koska erityisiä ongelmia ei käytännössä tältä osin ole ollut.

3.2.7. *Kansainvälisten ihmisoikeuksien valvontaelimen ratkaisu ylimääräisen muutoksenhaun perusteena*

Useissa ihmisoikeuksien ja perusvapauksi-

en suojaamiseksi tehdyn yleissopimuksen (Euroopan ihmisoikeussopimuksen) osapuolina olevissa valtioissa on Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen langettava ratkaisu säädetty nimenomaisesti perusteeksi asian ottamiselle uuteen käsittelyyn. Suomessa ei ole tällaista erityissäännöstä vaan näiltä osin sovellettaviksi ovat tulleet kantelua tai tuomion purkua koskevat oikeudenkäymiskaaren 31 luvun yleiset säännökset.

Nykyisessä sääntelyssä näissä tilanteissa ongelmaksi on nähty lähinnä kantelulle 31 luvun 2 §:ssä säädetty lyhyt kuuden kuukauden määräaika, joka lasketaan sen kohteena olevan ratkaisun lainvoimaiseksitulosta. Koska kansainvälisten valvontaelinten ratkaisut annetaan säännönmukaisesti vasta kantelumäärääjän päätyttyä, voi tämä määräaika muodostua esteeksi virheen oikaisemiselle. Tuomionpurulle rikosasiassa syytetyn eduksi ei ole määräaika, ja muutenkin tuomion purkamisen määräajat ovat pidempiä ja voivat mahdollistaa senkin, että ainakin eräissä tapauksissa hakemus voidaan tehdä pidemmänkin ajan kuluttua ratkaisun lainvoimaiseksi tulemisesta.

Asianosaisen oikeusturvan parantamiseksi ehdotetaan, että kanteluhakemus voitaisiin edellä tarkoitettussa tilanteessa tehdä tietyin edellytyksin vielä kuuden kuukauden kuluessa valvontaratkaisun antamisesta.

Ehdotus on niiden tavoitteiden mukainen, jotka ilmenevät Euroopan neuvoston ministerikomitean vuonna 2000 hyväksymästä suosituksesta asioiden uudesta valtiosisäisestä käsittelystä Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomioiden johdosta (Recommendation on the re-examination or reopening of certain cases at domestic level following judgments of the European Court of Human Rights, R (2000) 2). Suosituksen mukaan asia pitäisi voida ottaa uuteen käsittelyyn, jos ihmisoikeustuomioistuimen tuomiossa on todettu kansallinen ratkaisu ihmisoikeussopimuksen vastaiseksi tai sopimusloukkaus on johtunut niin vakavista menettelyvirheistä, että on vakavia epäilyksiä ratkaisun oikeellisuudesta. Sopimusloukkauksesta tulee lisäksi edelleen aiheutua asianosaiselle hyvin vakavia seurauksia, joita ei voida hyvittää rahakorvauksella eikä korjata muuten kuin tutkimalla asia uudelleen.

4. Esityksen vaikutukset

4.1. Taloudelliset vaikutukset

Esityksellä ei ole suoranaisia taloudellisia vaikutuksia.

4.2. Vaikutukset tuomioistuinten toimintaan

Ehdotukset eräiden ylimääräistä muutoksenhakua koskevien asioiden siirtämisestä alemmille tuomioistuimille sekä korkeimman oikeuden kokoonpanon keventämisestä vähentäisivät jossakin määrin korkeimmassa oikeudessa käsiteltävien asioiden määrää ja asioiden käsittelyn vaatimaa työpanosta. Näiden asioiden lukumäärä ja laatu huomiota ottaen ehdotusten vaikutukset korkeimman oikeuden työmäärään jäävät kuitenkin varsin vähäisiksi. Käräjäoikeuksille ja hovioikeuksille tulisi vastaavasti eräitä uusia ylimääräisiin muutoksenhakuasioihin liittyviä tehtäviä. Asioiden laadun sekä vähäisen lukumäärän vuoksi lisäresurssitarvetta ei kuitenkaan syntyisi.

Mahdollisuus valitusluvan entistä tarkoituksenmukaisempaan rajaamiseen voi keventää yksittäisen asian käsittelyn vaatimaa työpanosta korkeimmassa oikeudessa, jos suullista näyttöä ei jouduta ottamaan lainkaan vastaan tai ainakaan samassa laajuudessa kuin alemmissa oikeusasteissa. Toisaalta ehdotus mahdollistaa sen, että oikeuskäytäntöä ohjaavia ennakkopäätöksiä voidaan antaa entistä useammissa asioissa, ja näin korkeimman oikeuden käsiteltäväksi ottamien valitusten määrä voi vastaavasti lisääntyä.

Ehdotuksen mukaan valtiollisia rikoksia koskevia syyteasioita ei käsiteltäisi ensi astena enää hovioikeudessa vaan niiden käsittely keskitettäisiin Helsingin käräjäoikeuteen. Niin kuin aikaisemmin on todettu, tällaisia asioita esiintyy hyvin vähän. Siten ehdotuksen resurssivaikutukset jäävät vähäisiksi.

4.3. Vaikutukset kansalaisiin

Esitykseen sisältyvillä ehdotuksilla pyritään erityisesti siihen, että korkein oikeus voi entistä paremmin keskittyä päätehtävänsä

eli oikeuskäytäntöä ohjaavien ennakkopäätösten antamiseen. Ehdotuksen myönteiset vaikutukset ilmenevät tuomioistuinresurssien entistä tarkoituksenmukaisempaan kohdentumisena ja menettelyä koskevan sääntelyn selkiintymisenä eräiltä osin. Ehdotuksen vaikutukset yksittäisten kansalaisten tai asianosaisten asemaan ovat näin lähinnä välillisiä. Eräät yksittäiset ehdotukset, kuten kantelun määräajan pidentäminen silloin, kun asiassa on todettu ihmisoikeusloukkaus, saattavat kuitenkin yksittäistapauksissa merkittävästikin parantaa asianosaisen asemaa.

5. Asian valmistelu

Esitys perustuu muutoksenhakutoimikunnan 20 päivänä marraskuuta 2002 luovuttamaan jatkomietintöön (komiteamietintö 2002:8), joka koski muutoksenhakua korkeimpaan oikeuteen sekä ylimääräistä muutoksenhakua. Esityksen on viimeistellyt oikeusministeriön asettama työryhmä, jossa on ollut korkeimman oikeuden edustus.

Muutoksenhakutoimikunnan mietinnöstä pyydettiin lausunnot 26 taholta. Lausunnon antoivat valtiovarainministeriö, maa- ja metsätalousministeriö, valtioneuvoston oikeuskansleri, eduskunnan apulaisoikeusasiamies, korkein oikeus, kaikki kuusi hovioikeutta, Helsingin ja Oulun kärjäoikeudet, valtakunnansyyttäjänvirasto, Suomen Asianajajaliitto, Suomen Lakimiesliitto, Korkeimpien oikeuksien virkamiehet ry, Kärjäoikeustuomarit ry, Suomen Syyttäjähdistys ry ja professori Jyrki Virolainen. Lausunnoista on laadittu tiivistelmä (Oikeusministeriö, Lausuntoja ja selvityksiä 2003:28).

Lausuntopalaute oli pääosin myönteistä. Lausuntopalaute ja sen huomioon ottamista on selostettu tarkemmin edellä jaksossa 3.2 keskeisten ehdotusten yhteydessä. Lausuntopalautteen perusteella tehty merkittävin muutos ehdotukseen on, ettei mahdollisuutta ratkaista valituslupahakemus yhden jäsenen kokoonpanossa esitetä.

Korkein oikeus on 14 päivänä tammikuuta 1998 tehnyt valtioneuvostolle esityksen lainsäädäntötoimeen ryhtymisestä. Siinä on ehdotettu tiedoksiantoa oikeudenkäynnissä koskevia säännöksiä muutettavaksi niin, että

muutoksenhakutuomioistuin voisi antaa oikeudenkäyntiasiakirjan tiedoksi laatimanaan tiivistelmänä silloin, kun kuultavia on useita tai tiedoksiannettava asiakirja on laaja. Tässä hallituksen esityksessä ehdotetaan tiedoksiantomenettelyn keventämistä eräissä niin sanotuissa massatiedoksiantotilanteissa, joista mainituissa lainsäädäntöaloitteissa oli kysymys.

Korkein oikeus on 8 päivänä lokakuuta 2003 tehnyt valtioneuvostolle esityksen lainsäädäntötoimeen ryhtymisestä uuden lain säätämiseksi korkeimmasta oikeudesta. Tämän hallituksen esityksen 1. lakiehdotuksessa ehdotetaan, että korkeimman oikeuden päätösvaltaisuutta lainkäyttöasioissa koskevat säännökset otettaisiin korkeimmasta oikeudesta annetun lain sijasta oikeudenkäymiskaaren 2 lukuun. Säännökset vastaavat pääosin asiallisesti korkeimman oikeuden ehdottamia säännöksiä.

Ulkoasianministeriö, joka toimii New Yorkissa 20 päivänä kesäkuuta 1956 tehdyn elatusavun perimistä ulkomailla koskevassa yleissopimuksessa tarkoitettuna vastaanottavana viranomaisena Suomessa, on 17 päivänä toukokuuta 2000 oikeusministeriölle osoittamassaan kirjelmässä tehnyt aloitteen oikeudenkäymiskaaren 30 luvun 14 §:n muuttamisesta. Lakialoitteessa ehdotetaan, että ainakin ulkomailla annettuja elatusapupäätöksiä koskevissa asioissa hovioikeuden päätöksestä tehty valitus asiakirjoineen annettaisiin tuomioistuimen toimesta tiedoksi valittajan vastapuolelle ja että oikeudenkäymiskaaren 30 luvun 14 §:ssä vastauksen antamiselle säädettyä 14 päivän määräaikaa pidentettäisiin tai että tuomioistuin ainakin oikeutettaisiin pyynnöstä pidentämään kyseistä määräaikaa.

Apulaisoikeuskansleri on oikeusministeriölle tiedoksi toimittamassaan päätöksessä 14.6.2002 Dnro 11/20/02 katsonut, että riitaasioiden ylimääräisen muutoksenhaun määräjät ovat varsin lyhyitä erityisesti niissä tapauksissa, joissa kansainvälinen ihmisoikeuksien valvontaelin toteaa ihmisoikeusloukkuksen oikeudenkäynnissä. Päätökseen on antanut aiheen Yhdistyneiden Kansakuntien ihmisoikeuskomitean langettava ratkaisu, jossa oli kysymys vastapuolen kuulemisesta hovioikeusmenettelyssä. Apulaisoikeuskans-

leri esittikin harkittavaksi, onko ähetta lain-säädännön muuttamiseen.

6. Riippuvuus muista esityksistä

Samaan aikaan tämän esityksen kanssa on annettu hallituksen esitys uudeksi korkeim-

masta oikeudesta annettavaksi laiksi. Esityksissä ehdotetut lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan samanaikaisesti, koska korkeimman oikeuden päätösvaltaisuutta lainkäyttöasioissa koskevat säännökset siirrettäisiin korkeimmasta oikeudesta annetusta laista oikeudenkäymiskaaren 2 lukuun.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

1.1. Laki oikeudenkäymiskaaren muuttamisesta

2 luku. Päätösvaltaisuudesta

Perussäännös korkeimman oikeuden tuomiovoipaisuudesta sisältyy perustuslain 100 §:n 2 momenttiin, jonka mukaan korkein oikeus ja korkein hallinto-oikeus ovat tuomiovoipia viisijäsenisinä, jollei laissa erikseen säädetä muuta jäsenmäärää. Yksityiskohtaiset säännökset korkeimman oikeuden kokoonpanosta ovat nykyisin korkeimmasta oikeudesta annetussa laissa.

Käräjäoikeuden ja hovioikeuden päätösvaltaisuudesta säädetään oikeudenkäymiskaaren 2 luvussa. Johdonmukaisuuden vuoksi myös korkeimman oikeuden päätösvaltaisuutta lainkäyttöasioissa koskevat yksityiskohtaiset säännökset ehdotetaan sijoitettavaksi tähän lukuun. Säännökset säilyisivät pääosin ennallaan. Muutokset koskisivat muun muassa lisäjäsenen käytön mahdollisuutta ja käsittelykokoonpanon keventämistä eräissä ylimääräistä muutoksenhakua koskevissa asioissa.

Korkeimman oikeuden kokoonpanosta muissa kuin lainkäyttöasioissa säädettäisiin edelleen korkeimmasta oikeudesta annetussa laissa. Samoin säännökset asian käsittelemisestä täysistunnossa tai vahvennetussa ratkaisukokoonpanossa olisivat korkeimmasta oikeudesta annetussa laissa.

9 §. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin perustuslain 100 §:n 2 momentin mukaisesti, että korkein oikeus on lainkäyttöasioissa päätösvaltainen viisijäsenisenä, jollei laissa säädetä muuta kokoonpanoa. Viiden jäsenen kokoonpanossa käsiteltäisiin edelleenkin valitusasiat sekä ne varsin harvalukuiset asiat, jotka korkein oikeus käsittelee ensimmäisenä asteena. Tällaisia ovat muun muassa hovioikeuden presidenttiä tai jäsentä taikka valtakunnansyyttäjää koskevat virkasytteesiat. Korkein oikeus olisi päätösvaltainen viisijäsenisenä myös ylimääräistä muutoksenhakua

koskevissa hakemusasioissa. Kuitenkin ylimääräistä muutoksenhakua koskevat asiat voitaisiin käsitellä 10 §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa myös kolmi- tai yksijäsenisessä jaostossa.

Vakuutus oikeuden päätöksiin haetaan nykyisin muutosta samassa järjestyksessä valituslupaa pyytämällä kuin muissa asioissa. Siksi enää ei ole tarvetta korkeimmasta oikeudesta annetun lain 7 a §:n 3 momentissa olevaan erityisäännökseen, jonka mukaan vakuutus oikeuden päätöstä koskeva valitus voidaan ratkaista tietyin edellytyksin kolmi-jäsenisellä jaostolla. Säännös on jo aikaisemmin menettänyt käytännön merkityksensä.

Momentin toisessa virkkeessä on uusi säännös, jonka mukaan viisijäseniseen kokoonpanoon voitaisiin päätösvaltaisuuden turvaamiseksi ottaa lisäjäsen. Lisäjäsenen ottamiseen voi olla tarve erityisesti laajalaisissa ja vaikeissa asioissa, joiden käsittely voidaan olettaa kestävän sen vuoksi tavanomaisista kauemmin. Lisäjäsenen ottamisella voitaisiin varmistaa tällöin se, että jos asian käsittelyn kestäessä jollekulle jäsenelle tulee este, kokoonpano säilyisi päätösvaltaisena eikä esimerkiksi suullista käsittelyä jouduttaisi pitämään uudelleen. Lisäjäsenen osallistuisi asian käsittelyyn ja ratkaisemiseen muiden jäsenten tavoin, vaikka kokoonpano olisi ilman häntäkin päätösvaltainen.

Korkeinta oikeutta koskevaan uuteen lakiin ehdotetaan otettavaksi säännökset asian siirtämisestä käsiteltäväksi täysistuntoon tai vahvennettuun jaostoon, jossa on yksitoista jäsentä. Näin voitaisiin menetellä, jos asiaa harkittaessa osoittautuu, että jaosto on poikkeamassa korkeimman oikeuden aikaisemmin omaksumasta kannasta taikka jos asia on laajakantoinen tai periaatteellisesti merkittävä. Aikaisemmin vastaavasta siirtämisestä on määrätty korkeimman oikeuden työjärjestyksessä. Nyt ehdotettuun 9 §:n 1 momentin viimeiseen virkkeeseen otettaisiin viittaus mainittuihin uusiin säännöksiin.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin kor-

keimman oikeuden päätösvaltaisuudesta valituslupahakemusta käsiteltäessä. Momenttiin otettaisiin eräin vähäisin muutoksin säännökset, jotka nykyisin sisältyvät korkeimmasta oikeudesta annetun lain 7 a §:n 2 ja 7 momenttiin.

Korkein oikeus olisi päätösvaltainen valituslupahakemusta käsiteltäessä kahden tai kolmen jäsenen kokoonpanossa. Lähtökohta olisi edelleenkin, että valituslupahakemukset käsitellään kahden jäsenen kokoonpanossa. Jos nämä jäsenet ovat eri mieltä valitusluvan myöntämisestä, asia olisi niin kuin nykyisenkin lain mukaan aina siirrettävä ratkaistavaksi kolmen jäsenen kokoonpanossa. Jäsenet voisivat muutenkin halutessaan siirtää valituslupa-asian ratkaistavaksi kokoonpanoon, johon osallistuu kolmaskin jäsen. Estettä ei olisi myöskään sille, että asia viedään suoraan kolmijäsenisen kokoonpanon ratkaistavaksi, esimerkiksi kun jo etukäteen tiedetään, että kysymyksessä on tavanomaista laajempi tai erityisen ongelmallinen asia.

Oikeudenkäymiskaaren 30 luvun 3 §:n 2 momentin mukaan valituslupa voidaan myöntää myös osittain ja siirtää kysymys valitusluvan myöntämisestä muulta ratkaistavaksi valituksen yhteydessä. Vastaava säännös tulisi muutettavaksi ehdotetun 3 §:n 4 momenttiin. Silloin kun päätöksenteko valitusluvan myöntämisestä on näin siirretty, valitusluvasta päättäisi valituksen käsittelevä jaosto, kuten nykyisenkin lain mukaan. Säännös tästä otettaisiin puheena olevan pykälän 2 momentin viimeiseksi virkkeeksi.

Pykälän 3 momentin mukaan yksi jäsen olisi, kuten nykyisinkin, toimivaltainen ratkaisemaan turvaamistointa tai täytäntöönpanon kieltämistä tai keskeyttämistä koskevan hakemuksen. Voimassa olevassa laissa säännös on korkeimmasta oikeudesta annetun lain 7 a §:n 5 momentissa. Ehdotettu säännös nykyisen säännöksen tavoin koskee niitä tapauksia, joissa korkeimmassa oikeudessa vireillä olevan pääasian yhteydessä vaaditaan turvaamistointa tai täytäntöönpanon kieltämistä ja tämä asia otetaan ennen pääasian käsittelyä erikseen ratkaistavaksi. Jos sitä vastoin alemman oikeuden turvaamistointa koskevasta päätöksestä haetaan korkeimmalta oikeudelta muutosta, ratkaistaan tämä asia normaalissa järjestyksessä ja kokoonpanossa.

Ehdotuksen mukaan yksi jäsen olisi toimivaltainen ratkaisemaan myös muuta vastaavaa väliaikaista toimenpidettä koskevan asian, kuten yksityishenkilön velkajärjestelystä annetussa laissa ja yrityksen saneerauksesta annetussa laissa tarkoitettut väliaikaiskiellot sekä liiketoimintakieltokiellon tai lähestymiskiellon noudattamisen muutoksenhausta huolimatta. Ehdotus täydentää ja selvittää nykyistä lakia siinä, että myös näissä täytäntöönpanokielloon rinnastettavissa tapauksissa yksijäseninen kokoonpano voisi ratkaista tällaisen väliaikaisuonteisen asian.

10 §. Pykälässä olisi säännökset siitä, milloin ylimääräistä muutoksenhakua koskevat asiat voidaan käsitellä 9 §:n 1 momentissa säädettyä viisijäsenistä kevyemmässä kokoonpanossa.

Pykälän 1 momentin mukaan hakemus voitaisiin käsitellä ja ratkaista viisijäsenisen sijasta kolmen jäsenen kokoonpanossa ja eräissä tapauksissa yhden jäsenen kokoonpanossa. Pykälän 2 momentin mukaan viisijäsenistä kevyempi kokoonpano olisi toimivaltainen ratkaisemaan asian kuitenkin vain siinä tapauksessa, että hakemus yksimielisesti jätetään tutkimatta tai hylätään taikka asiassa päätetään vain välitoimesta, kuten vastapuolen kuulemisesta. Muissa tapauksissa hakemus olisi aina siirrettävä käsiteltäväksi viisijäsenisessä jaostossa.

Ehdotus poikkeaisi voimassa olevasta laista (korkeimmasta oikeudesta annetun lain 7 a §:n 4 momentti) ensinnäkin siinä, että kevennettyssä kokoonpanossa voitaisiin käsitellä myös korkeimman oikeuden ratkaisuun kohdistuva hakemus. Nykyisen lain mukaan tällainen hakemus on aina käsiteltävä viisijäsenisessä jaostossa. Ylimääräistä muutoksenhakua koskevan hakemuksen käsitteleminen viisijäsenisessä kokoonpanossa ei kuitenkaan ole säännöksessä mainituissa, lopputulokseltaan selvissä tapauksissa tarpeen pelkästään sen johdosta, että hakemus kohdistuu korkeimman oikeuden ratkaisuun.

Voimassa olevasta laista poiketen lisäksi ehdotetaan, että myös yksi jäsen voisi ratkaista ylimääräisen muutoksenhakemuksen, jos korkein oikeus on jo aikaisemmin hylännyt tai jättänyt tutkimatta samaa asiaa koskevan ylimääräistä muutoksenhakua koskevan hakemuksen eikä uuden hakemuksen tu-

eksi esitetä merkityksellistä uutta aineistoa eli uusia seikkoja tai todisteita. Käytännössä on varsin yleistä, että jo kertaalleen tai useamman kerran hylätty tai tutkimatta jätetty kantelu- tai purkuhakemus tehdään uudelleen mitään varsinaista uutta enää esittämättä. Koska on selvää, ettei tällainen hakemus voi menestyä, se tulisi voida käsitellä ja ratkaista yhden jäsenen kokoonpanossa. Tarvetta yhtä jäsentä laajempaan kokoonpanoon ei ole myöskään silloin, kun hakemuksessa esitetään sinänsä uutta aineistoa, mutta se on asian ratkaisemisen kannalta merkityksellistä, esimerkiksi kun esitetyt uudet todisteet ovat asiaan vaikuttamattomia (oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 7 §). Jos sitä vastoin uusilla todisteilla voi olla merkitystä asian ratkaisulle, hakemus olisi käsiteltävä laajemmassa kokoonpanossa. Yksijäsenisellä jaostolla käsitelty hakemus olisi 2 momentin mukaan siirrettävä viisijäsenisen jaoston ratkaistavaksi, jollei hakemusta jätetä yksijäsenisellä jaostolla tutkimatta tai hylätä taikka päättää vain välitoimesta.

11 §. Luvun 10 §:n säännöksen mukaan yleisten tuomioistuinten päätösvaltaisuudesta eräissä asioissa on säädetty erikseen. Säännöksessä tarkoitetaan sotilasoikeudenkäyntiasioita, joissa korkeimman oikeuden kokoonpanoon kuuluvat myös sotilasjäsenet sen mukaan kuin sotilasoikeudenkäyntilain (326/1983) 3 §:n 3 momentissa säädetään. Sotilasoikeudenkäyntiasioiden kokoonpanoon korkeimmassa oikeudessa ei ehdoteta muutoksia. Tämän luvun 10 § ehdotetaan lakiteknisistä syistä siirrettäväksi muuttamattomana luvun 11 §:ksi.

11 luku. **Tiedoksiannosta oikeudenkäynnissä**

5 §. Pykälässä säädetään siitä, mitä asiakirjoja tiedoksiannon vastaanottajalle on tiedoksiannon yhteydessä annettava. Lähtökohta pykälän 1 momentin mukaan on, että tiedoksi annettavat asiakirjat luovutetaan tiedoksiannon vastaanottajalle kokonaisuudessaan alkuperäisenä tai jäljennöksenä. Pykälän 2 momentin mukaan muu oikeudenkäyntiasiakirja kuin haastehakemus, vastaus tai kirjallinen lausuma kuitenkin voidaan sen tiedoksi antamisen sijasta pitää tuomioistuimes-

sa nähtävänä, jos asiakirjan jäljentäminen on vaikeaa tai asiakirjan laajuuden vuoksi epätarkoituksenmukaista. Tällöin tiedoksiannossa ilmoitetaan, että asiakirja on nähtävänä tuomioistuimen kansliassa. Lainkohdassa tarkoitettua tiedoksiantotapaa voidaan siten siinä mainituissa tapauksissa käyttää annettaessa tiedoksi oikeudenkäyntiasiakirjan liiteaineisto, esimerkiksi vaikeasti jäljennettävät kartat tai piirroukset (HE 16/1990 vp s. 14).

Pykälän 2 momentin säännöstä ehdotetaan nyt muutettavaksi niin, että siinä mainittua tiedoksiantomenettelyä käytettäessä asiakirjat voitaisiin pitää nähtävänä myös muussa tuomioistuimen määräämässä sopivassa paikassa kuin asiaa käsittelevän tuomioistuimen kansliassa. Muu sopiva paikka voisi olla esimerkiksi tiedoksiannon vastaanottajaa lähellä olevan toisen alioikeuden kanslia tai, jos kysymys on tiedoksiannosta muutoksenhakuvaiheessa, jokin alemman tuomioistuimen kanslia. Tarvittaessa asiakirjat voitaisiin pitää nähtävänä useamassakin paikassa samanaikaisesti, jos se on tarkoituksenmukaista. Sopiva paikka asiakirjojen nähtävilläpitoon voisi olla muukin kuin tuomioistuin, esimerkiksi tiedoksiannon vastaanottajaa lähellä oleva postin toimipiste tai maa- ja metsätalouden maanmittauslaitoksen maanmittaus-toimisto taikka kunnan tielautakunta. Määräys asiakirjan pitämisestä nähtävänä toisessa tuomioistuimessa tai muussa sopivassa paikassa voitaisiin antaa tuomiopiirirajojen estämättä. Asianmukaista tietenkin on, että menettelystä etukäteen sovitaan.

Lisäksi pykälään ehdotetaan otettavaksi uusi 3 momentti, joka mahdollistaisi tiedoksiantomenettelyn keventämisen eräissä niin sanotuissa massatiedoksiantotilanteissa. Korkein oikeus on 14 päivänä tammikuuta 1998 tehnyt lainsäädäntöaloitteen, jossa on ehdotettu tiedoksiantosäännösten muuttamista muun muassa niin, että asiakirja voitaisiin antaa tiedoksi tuomioistuimen laatimana tiivistelmänä asiakirjasta silloin, kun kuultavia on useita tai tiedoksi annettavana on laaja asiakirja. Alkuperäinen asiakirja pidettäisiin nähtävänä tuomioistuimessa ja tästä ilmoitettaisiin tiedoksiannon yhteydessä. Aloite koski tiedoksiantoa muutoksenhakutuomioistuimessa.

Nyt ehdotettavan 3 momentin mukaan vas-

tauksen, kirjallisen lausuman ja muutoksenhakemuksen tiedoksianto voitaisiin toimittaa 2 momentissa tarkoitettulla tavalla pitämällä tiedoksiannettava asiakirja asianosaisen nähtävillä, jos asiakirja on erittäin laaja ja asianosaisia on poikkeuksellisen paljon. Asianosaiselle annettaisiin tällöin tiedoksi asiakirjan nähtävänä pitoa koskeva ilmoitus, jossa lyhyesti selostetaan asiakirjan sisältö tarpeellisin osin.

Säännös siten koskisi muutoksenhakemuksen lisäksi vastauksen ja kirjallisen lausuman tiedoksiantoa myös alioikeudessa. Haastehakemusta säännös ei sitä vastoin koskisi. Oikeudenkäynnin vireille paneva haastehakemus näet määrittää keskeisesti sen, mistä oikeudenkäynnissä on kysymys, eikä sen tiedoksianto olisi mahdollista lainkohdassa säädettyllä tavalla. Vastaavasti säännös ei myöskään koskisi hakemusta, jolla hakemusia pannaan vireille.

Tiedoksianto voitaisiin toimittaa säännöksessä tarkoitettulla tavalla vain silloin, kun tiedoksiannon vastaanottajia on poikkeuksellisen paljon ja tiedoksiannettava asiakirja on erittäin laaja. Molempien edellytysten olisi siis täyttyvä. Tämä on perusteltua siksi, että silloin, kun tiedoksiannon vastaanottajia ei ole erityisen paljon, laajakin asiakirja voidaan antaa suhteellisen vaivattomasti tiedoksi sellaisenaan. Näin on asia myös silloin, kun tiedoksiannon vastaanottajia on sinänsä useita, mutta tiedoksiannettava asiakirja-aineisto ei laajuudeltaan juurikaan poikkea tavanomaisesta. Tilanteita, joissa laaja asiakirja-aineisto on annettava tiedoksi poikkeuksellisen useille, voi kuitenkin esiintyä esimerkiksi kiinteistötoimituksia koskevissa asioissa ja maksukyvyttömyysmenettelyissä sekä laajaa asianomistajapiiriä koskevissa rikosasioissa. Mahdollista olisi sekin, että esimerkiksi useita asianosaisia koskevasta laajasta muutoksenhakemuksesta ja sen liiteasiakirjoista annetaan asianosaiselle tiedoksi vain häntä koskeva osuus, jos se on aineistosta erotettavissa, ja muussa tapauksessa tuomioistuimen lyhyt selostus tiedoksiannettavien asiakirjojen sisällöstä tiedoksiannon vastaanottajaa koskevalta osalta.

Nyt ehdotettava tiedoksiantomenettely edellyttäisi sitä, että asiakirjojen nähtävänäpitoa koskevassa tuomioistuimen ilmoit-

tuksessa olisi lyhyesti selostettava tiedoksiannettavan asiakirjan pääasiallinen sisältö tarpeellisin osin. Selostuksen tulisi olla sellainen, että tiedoksiannon vastaanottaja voi sen pohjalta arvioida, onko hänen tarpeen perehtyä asiakirjaan kokonaisuudessaan.

Säännöksessä tarkoitettujen kevennetyn tiedoksiantomenettelyn käyttäminen edellyttäisi lisäksi aina, että sitä voitaisiin pitää olosuhteet huomioon ottaen tarkoituksenmukaisena. Oikeuskäytännön varaan jäisi siten esimerkiksi se, millaista laajuutta yhtäältä tiedoksiannettavalta asiakirjalta ja toisaalta tiedoksiannon kohteena olevalta asianosais- tai kuultavapiiriltä olisi edellytettävä, jotta säännöksen mukaista tiedoksiantomenettelyä voitaisiin pitää tarkoituksenmukaisena. Harkinassa on otettava erityisesti huomioon tiedoksiannon vastaanottajan oikeusturva. Tiedoksiantomenettelyn keventäminen ei saa vaarantaa asianosaisen tosiasiallisia mahdollisuuksia saada tietoa häntä koskevasta oikeudenkäyntiaineistosta. Kevennetty menettely soveltuu käytettäväksi varsinkin silloin, kun laajassa asiassa vastaanottajan huomioon voidaan tiedoksiannettavaa aineistoa rajoittamalla keskittää nimenomaan häntä koskeviin kysymyksiin.

21 luku. Oikeudenkäyntikuluista

16 §. Kulujen korvaamisesta ylimääräisen muutoksenhaun yhteydessä ei nykyisin ole laissa nimenomaisia säännöksiä. Käytännössä kysymys kulujen korvaamisesta ei tule kovin usein esille, koska valtaosassa tapauksista hakemus hylätään tai jätetään tutkimatta vastapuolta kuulematta, jolloin oikeudenkäyntikulujen korvausvelvollisuus ei tule ajankohtaiseksi. Useat ylimääräistä muutoksenhakua koskevat asiat, kuten menetetyt määräajan palauttamista tarkoittavat hakemukset, ovat myös laadultaan sellaisia, että niissä ei yleensä esitetä vaatimuksia oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta.

Niissä tapauksissa, joissa oikeudenkäyntikulujen korvausvelvollisuus tulee esille, noudatetaan yleensä muutoksenhakuasioissa muutenkin sovellettavia säännöksiä ja periaatteita. On kuitenkin perusteltua, että lakiin otetaan asiasta nimenomaiset säännökset. Luonteva lähtökohta on, että ylimääräisessä

muutoksenhaussa noudatetaan samanlaista kulujen korvausvelvollisuutta kuin säännönmukaisessa muutoksenhaussa.

Pykälässä on säännökset oikeudenkäyntikulujen korvausvelvollisuudesta muutoksenhakutuomioistuimessa. Pykälän 1 momentin mukaan korvausvelvollisuus määräytyy sen mukaan, kumman asianosaisen hyväksi muutoksenhakemus ratkaistaan. Pykälän 2 momentissa säädetään sen varalta, että muutoksenhakutuomioistuin palauttaa asian alempaan oikeuteen uudelleen käsiteltäväksi, että muutoksenhakutuomioistuimessa syntyneiden kulujen korvauskysymys ratkaistaan alemmassa oikeudessa sinne palautetun asian käsittelyn yhteydessä.

Nyt pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 3 momentti, jossa edellä esitetyn mukaisesti viitattaisiin pykälän nykyiseen 1 ja 2 momenttiin. Tämä tarkoittaa sitä, että jos ylimääräistä muutoksenhakua koskeva hakemus menestyy, hakijan vastapuoli tulisi 1 momentista ilmenevän pääsäännön mukaisesti velvoittaa korvaamaan hakijan oikeudenkäyntikulut.

Jos ylimääräinen muutoksenhakemus hyväksytään, mutta asia palautetaan alempaan oikeuteen uudelleen käsiteltäväksi, ylimääräisestä muutoksenhausta aiheutuneiden kulujen korvaaminen tutkittaisiin palautetun asian yhteydessä 2 momentista ilmenevän periaatteen mukaisesti. Tällöin huomioon otetaan se, kumpi asianosaisista asian lopullisesti voittaa tai häviää. Yleisten periaatteiden mukaan lähtökohtana tällöin on, että asian lopullisesti hävinnyt osapuoli on velvollinen korvaamaan vastapuolelle myös tälle ylimääräisestä muutoksenhakemuksesta aiheutuneet kulut.

Ylimääräisessä muutoksenhaussa voi kuitenkin tulla esiin tilanteita, joissa on tarvetta poiketa säännönmukaista muutoksenhakua vastaavasta kuluvastuusta. Esimerkiksi kantelu- tai purkuhakemuksen hyväksymiseen johtavat syyt voivat olla kovin erilaiset, ja muutoksenhaun kohteena oleva ratkaisu saatetaan joutua purkamaan tai poistamaan asianosaisista kokonaan riippumattomastakin syystä esimerkiksi sen johdosta, että tuomioistuin on menetellyt asiassa virheellisesti tai ei ole ollut kokoonpanoltaan laillinen. Kuluvastuuta arvioitaessa tulisikin voida

tarvittaessa ottaa huomioon paitsi ratkaisun lopputulos myös asian laatu ja ratkaisun perusteet. Tästä syystä kuluvastuusäännös ei saisi olla kovin kaavamainen vaan sen tulisi riittävästi mahdollistaa tapauskohtaisten olosuhteiden joustava huomioon ottaminen. Tämän vuoksi nyt ehdotettuun 16 §:n 3 momentin säännökseen on sisällytetty mahdollisuus erityisestä syystä poiketa 1 ja 2 momentin mukaan määräytyvästä kuluvastuun jakautumisesta.

Jos taas ylimääräinen muutoksenhakemus hylätään sen jälkeen, kun siitä on saatu vastapuolelta vastaus, on vastapuoli voittanut jutun ja hänellä on yleensä oikeus saada kulunsa korvatuksi. Korvausvelvollisuus onkin perusteltu erityisesti juuri näissä tapauksissa, sillä vastapuolen tulee voida luottaa lainvoimaisen ratkaisun pysyvyyteen ja saada kulunsa korvatuksi, jos tätä asiantilaa on yritetty tuloksettomasti horjuttaa. Toisaalta silloinkin kun hakemus hylätään, saattaa käytännössä tulla esiin tilanteita, joissa on erityinen syy poiketa edellä mainitusta pääsäännöstä. Tämänkin nyt ehdotettu joustava säännös mahdollistaa.

26 luku. Valitusasian käsittelystä hovioikeudessa

28 §. Pykälän 1 momentissa säädetään lehotusten, kutsujen ja ilmoitusten antamisesta tiedoksi asianosaiselle muutoksenhakuasiaa hovioikeudessa käsiteltäessä. Nämä saadaan antaa tiedoksi lähettämällä ne vastaanottajan hovioikeudelle ilmoittamaan prosessiosoitteeseen. Säännöstä ehdotetaan nyt selvennettäväksi niin, että asiakirja voidaan vastaavasti lähettää muuhunkin kuin asianosaisen juuri hovioikeudelle ilmoittamaan prosessiosoitteeseen. Tämä on tarpeen erityisesti siksi, että hovioikeuden kehottaessa muutoksenhakijan vastapuolta antamaan vastauksen hovioikeuden tiedossa on yleensä vain tämän kärjäoikeudelle ilmoittama prosessiosoite.

30 luku. Muutoksenhaku hovioikeudesta korkeimpaan oikeuteen

2 §. Luvun 1 §:n mukaan hovioikeuden tuomioon ja päätökseen haetaan muutosta valittamalla. Luvun 2 §:n 1 momentin mukaan

valittaminen korkeimpaan oikeuteen edellyttää valituslupaa, kun muutosta haetaan hovioikeuden ratkaisusta sinne valittamalla tai kanteluteitse saatetussa asiassa. Valituslupa vaaditaan siis haettaessa muutosta hovioikeuden muutoksenhakuasteena antamaan ratkaisuun, kun sitä vastoin 2 §:n 2 momentista ilmenee, että asiassa, jossa hovioikeus on antanut ratkaisun ensimmäisenä oikeusasteena, muutosta korkeimmalta oikeudelta haetaan valituslupaa pyytämättä.

Niin kuin edellä yleisperustelujen jaksossa 2.2.1. selostetuista lainkohdan esitöistä ja oikeuskäytännöstä ilmenee, myös muutoksenhakemuksen käsittelyssä hovioikeudessa tehdyistä liitännäisratkaisuksista valittamiseen tarvitaan valituslupa. Valituslupa vaaditaan siis haettaessa muutosta hovioikeuden ratkaisuun, jonka se on antanut sinne muutoksenhakuteitse saatetun pääasian käsittelyn yhteydessä ja joka koskee esimerkiksi poissaollelle todistajalle tai asianosaiselle tuomittua uhkasakkoa tai hovioikeuden ensiasteena määräämää pakkokeinoa.

Momentin sanamuotoa tarkistettaisiin nyt niin, että valituslupaa vaadittaisiin aina, kun muutosta haetaan hovioikeuden muutoksenhakuasteena ratkaisemaan asiaan tai tällaisen asian yhteydessä antamaan ratkaisuun. Muutos on tarpeen siksi, että 31 luvun 14 a §:n mukaan hovioikeuden ratkaistavaksi siirtyisivät eräät lainkohdassa tarkoitetut purkuhakemukset ja 18 §:n mukaan menetetyn määräjän palauttamista koskevat hakemukset silloin, kun hakemus koskee määräjän palauttamista toimenpiteen tekemiseksi käräjäoikeudessa tai muutoksen hakemiseksi sen ratkaisuun. Näin ollen nykyisen 2 §:n 1 momentissa oleva ilmaisu "sinne valittamalla tai kanteluteitse saatetussa asiassa" on liian suppea eikä koskisi nyt puheena olevia tilanteita.

Uudesta säännöksestä kävisi myös selvästi ilmi, että valituslupaa vaaditaan vakiintuneen oikeuskäytännön mukaisesti edellä tarkoitettuihin hovioikeuden pääasian yhteydessä tekemiin liitännäisratkaisuihin.

3 §. Pykälän 2 momentti koskee valitusluvan myöntämistä osittaisena.

Niin kuin voimassa olevan lainkin mukaan valituslupa voitaisiin momentin 1 kohdan nojalla myöntää koskemaan osaa hovioikeuden ratkaisusta. Valituslupa voitaisiin siten rajoit-

taa koskemaan vain joitakin asiassa esitetyistä vaatimuksista, jos asia on niiden osalta itsenäisesti ratkaistavissa. Valituslupa voitaisiin niin ikään rajata koskemaan vain tiettyä asianosaista myöntämällä valituslupa vain jollekulle tai joillekuille hakijoista.

Yleisperusteluissa todetuista syistä mahdollisuuksia myöntää valituslupa osittaisena täsmennettäisiin niin, että valituslupa ja siten asian käsittely korkeimmassa oikeudessa voitaisiin nykyistä tarkoituksenmukaisemmin kohdentaa valituslupajärjestelmän kannalta keskeisiin ennakkopäätöskysymyksiin. Tästä säädettäisiin momentin 2 kohdassa.

Valituslupa voitaisiin ehdotetun säännöksen mukaan rajoittaa koskemaan sellaista kysymystä, jonka ratkaiseminen on tarpeen oikeuskäytännön ohjaamiseksi tai valituslupa-perusteen kannalta muutoin. Rajatessaan valitusluvan 2 kohdan mukaisesti korkein oikeus voisi muilta osin nojautua valituksen kohteena olevassa ratkaisussa todettuihin seikoihin. Tästä säädettäisiin 3 momentissa.

Valitusluvan rajaaminen 2 momentin 2 kohdan mukaisesti merkitsisi sitä, että korkein oikeus voisi rajoittaa asian tai siinä esiin tulevan yksittäisen kysymyksen tutkimisen esimerkiksi vain asian tai jonkin kysymyksen oikeudelliseen arviointiin. Myöntäessään valitusluvan tällä tavoin rajoitettuna korkein oikeus voisi tosiseikkojen osalta perustaa ratkaisunsa siihen, mihin valituksen alaisessa hovioikeuden ratkaisussa on päädytty. Korkeimman oikeuden tutkittavaksi tulisi siten tällöin vain se, miten tiettyä, asiassa sovellettavaksi tulevaa säännöstä on tulkittava ja mitä siitä esillä olevassa asiassa seuraa hovioikeuden ratkaisussa todetut tosiseikat huomioiden ottaen taikka mikä oikeudellinen merkitys kyseisille tosiseikoille on annettava. Säännöksen nojalla asian käsittely korkeimmassa oikeudessa voitaisiin kohdentaa nykyistä tarkoituksenmukaisemmin koskemaan asiassa esillä olevia merkittäviä oikeudellisia kysymyksiä, ilman että ratkaisun antamiseksi olisi uudelleen otettava tutkittavaksi myös niitä koskeva näyttö, joka on esitetty ja arvioitu jo kahdessa alemmassa oikeusasteessa kenties hyvinkin laajamittaisiin pääkäsitelyihin pohjautuneessa menettelyssä.

Valitusluvan rajoittaminen siten, että korkeimman oikeuden tehtäväksi jäisi vain asian

tai sen osan oikeudellinen arviointi, ei kuitenkaan olisi ainoa vaihtoehto. Jos valituslupan perusteen kannalta katsotaan tarpeelliseksi, valituslupa voitaisiin rajata myös niin, että se koskisi tiettyä asiassa esiin tulevaa kysymystä kokonaisuudessaan siten, että korkeimmassa oikeudessa ei rajoituta pelkästään oikeudelliseen arviointiin hovioikeudessa todettujen tosiseikkojen pohjalta vaan että tuon kysymyksen osalta myös näyttö otetaan vastaan ja arvioidaan korkeimmassa oikeudessa. Mahdollista esimerkiksi olisi, että valituslupa myönnettäisiin vahingonkorvauksen sovittelun edellytysten arvioimiseksi ja siinä yhteydessä otettaisiin vastaan myös tätä kysymystä koskeva näyttö.

Oikeudellinen arviointi ei myöskään aina ole selkeästi erotettavissa näytön arvioinnista. Näin voi olla asia esimerkiksi todistustarkan jakautumista ja näytön riittävyttä koskevia kysymyksiä arvioitaessa. Korkeimmassa oikeudessa voi asian oikeudellisen arvioinnin kannalta osoittautua merkitykselliseksi jokin sellainenkin seikka, jonka osalta hovioikeuden tuomio ei anna riittävän laajaa tai varmaa pohjaa ratkaisun tosiasiaperustaksi. Jotta asianmukainen oikeudellinen arviointi olisi mahdollinen, voi siten olla tarpeen, että myös tiettyä seikkaa tai seikastoa koskeva näyttö selvitetään ja arvioidaan vielä korkeimmassa oikeudessa. Muilta osin, myös muita kuin valituslupakysymystä koskevien tosiseikkojen osalta, korkein oikeus voisi tällöin edellä todetuin tavoin nojautua hovioikeuden tuomioon. Valituslupan myöntäminen näyttökysymysten osalta voitaisiin 4 momentista ilmenevin tavoin myös siirtää ratkaistavaksi valituksen käsittelyn yhteydessä.

Uusi säännös ei muutoinkaan koskisi pelkästään tilanteita, joissa valituslupa on myönnetty ennakkopäätösperusteella. Valituslupa voitaisiin rajata koskemaan myös esimerkiksi vain tietyn prosessuaalisen menettelytavan oikeellisuuden arviointia taikka jotakin sellaista yksittäistä kysymystä, jonka uudelleen tutkimiseen katsotaan olevan painava syy.

Lainkohta mahdollistaisi osittaisten valituslupien erilaiset yhdistelmät. Valituslupa voitaisiin myöntää joiltakin kohdin esimerkiksi vain asian oikeudellista arviointia varten ja

joiltakin osin myös tosiseikaston tutkimiseksi. Ilmoittaessaan valituslupan myöntämistä ja pyytäessään vastauksen valitukseen korkeimman oikeuden tulisi ilmoittaa asianosaisille, minkä kysymyksen osalta ja milläsin rajauksin valituslupa on myönnetty.

Valituslupahakemusta ja valitusta koskevia säännöksiä ei ehdoteta muutettaviksi. Valituksesta tulee siten edelleen ilmetä, miltä kohdin hovioikeuden ratkaisuun halutaan muutosta. Valituslupahakemuksessa tulee perustella, miksi ja miltä osalta asiassa olisi peruste valituslupan myöntämiselle.

Pykälän 4 momenttiin otettaisiin voimassa olevan 2 momentin säännös siitä, että kun valituslupa myönnetään osittain, kysymys valituslupan myöntämisestä muulta osalta voidaan siirtää ratkaistavaksi valituksen tutkimisen yhteydessä.

13 §. Määräaika valituslupan pyytämistä ja valituksen tekemistä varten on puheena olevan luvun 5 §:n mukaan 60 päivää siitä päivästä, jona hovioikeuden ratkaisu annettiin. Sama 60 päivän määräaika koskee 13 §:n 2 momentissa olevan viittaussäännöksen mukaan myös valitusta hovioikeuden ensimmäisenä oikeusasteena antamasta ratkaisusta.

Haettaessa muutosta kärjäoikeuden ratkaisuun valitusaika on 30 päivää. Muutoksenhaku edellyttää lisäksi tyytymättömyyden ilmoittamista. Muutoksenhaku aika on siis kaksi kertaa pitempi, kun haetaan muutosta hovioikeuden ratkaisuun, olipa kyse sen ensimmäisenä tai toisena oikeusasteena antamasta ratkaisusta. Pidempää 60 päivän muutoksenhaku aikaa voidaan perustella valituslupaa vaativissa asioissa erityisesti sillä, että muutoksenhakijan on esitettävä erikseen perustelut sille, miksi asiassa olisi myönnettävä valituslupa. Tämä saattaa asian laadun mukaan edellyttää valitusta laajempaa ja perinpohjaisempaa muutoksenhaun valmistelua, kuten lain esitöiden, oikeuskirjallisuuden ja oikeuskäytännön selvittämistä.

Samankaltaista tarvetta 60 päivän pituiseen valitusaikaan ei ole asioissa, joissa hovioikeus on antanut ratkaisun ensimmäisenä oikeusasteena ja joissa valituslupaa ei siten vaadita. Toisin kuin valituslupaa vaativissa asioissa, hovioikeuden ensimmäisenä oikeusasteena antamia ratkaisuja ei voida yleensä panna täytäntöön ennen kuin on selvillä, jääkö tuo-

mio lainvoimaiseksi. Nykyisin tämä selviää vasta 60 päivän kuluttua hovioikeuden ratkaisusta. Monet hovioikeuden ensimmäisenä asteena käsittelemistä asioista ovat hakemusasioita, joissa on kysymys ulkomaisen ratkaisun tunnustamisesta ja täytäntöönpanokelpoisuuden toteamisesta. Muun muassa näissä asioissa on tärkeää, että hovioikeuden ratkaisun lainvoimaisuus saadaan pian selville. Johdonmukaista olisi, että valitettaessa tuomioistuimen ensimmäisenä oikeusasteena antamasta ratkaisusta, jolloin valituslupaa ei siis vaadita, valitusaika on sama riippumatta siitä, onko ratkaisun antanut alioikeus vai hovioikeus.

Esitetyistä syistä ehdotetaan, että valitusaika hovioikeuden ensimmäisenä oikeusasteena ratkaisemassa asiassa lyhennetään 30 päiväksi. Tästä säädettäisiin pykälän muutetussa 2 momentissa.

Nykyiseen 2 momenttiin sisältyvä säännös otettaisiin pykälän uudeksi 3 momentiksi. Säännöstä tarkistettaisiin kuitenkin niin, ettei siinä enää viitattaisi luvun 5 ja 6 §:n 1 momentin säännöksiin, joissa säädetään muutoksenhaun määräajasta ja valituslupahakemuksen sisällöstä. Momenttiin ei enää otettaisi nykyistä säännöstä siitä, että valituskirjelmästä liitteineen on annettava jäljennös, koska valitukseen ei enää vastattaisi omaaloitteisesti.

14 ja 15 §. Pykälät koskevat valitukseen vastaamista hovioikeuden ensimmäisenä oikeusasteena ratkaisemassa asiassa sekä valitus- ja vastauskirjelmän toimittamista ja lähettämistä korkeimpaan oikeuteen. Nykyisen 14 §:n mukaan pääsääntö on, että valittajan vastapuolella on oikeus vastata valitukseen ilman eri kehotusta. Käräjäoikeudessa ja hovioikeudessa sekä korkeimmassa oikeudessa valituslupaa edellyttävissä asioissa tuomioistuin pyytää erikseen kantajan, hakijan tai valittajan vastapuolta antamaan vastauksen. Näin tuomioistuin voi arvioida, onko vastauksen pyytäminen ylipäättänsä tarpeen tai onko hakemusta ennen vastauksen pyytämistä täydennettävä. Tuomioistuin voi myös kehoittaa vastaaja lausumaan erityisesti jostakin kysymyksestä. Vastaavanlainen sääntely on tarpeen myös niissä asioissa, joissa muutosta haetaan hovioikeuden ensimmäisen oikeusasteena antamaan ratkaisuun.

Säännökset vastauksen pyytämisestä otettaisiin nyt 14 §:n sijasta 15 §:ään. Näin uusi pykäläjärjestys vastaisi paremmin muutoksenhakumenettelyn eri vaiheita. Ehdotetun 15 §:n säännökset vastauksen antamisen kehoittamisesta olisivat samansisältöiset kuin hovioikeusmenettelyä koskevat, seurantamenettelyn käyttöönottoa edeltäneen oikeudenkäymiskaaren 26 luvun 3 §:n (165/1998) säännökset. Tältä osin on huomattava, että vastausta ei pyydetä, jos valitus jätetään heti tutkimatta tai se on selvästi perusteeton. Sama periaate on jo ennestään koskenut alioikeusmenettelyä.

Luvun 14 §:ään puolestaan siirrettäisiin voimassa olevan 15 §:n säännökset, jotka koskevat valituskirjelmän toimittamista tai lähettämistä korkeimpaan oikeuteen. Samalla valituskirjelmän lähettämistä korkeimmalle oikeudelle koskevaa pykälän 2 momenttia tarkistettaisiin niin, että siinä ei enää mainittaisi vastauskirjelmän lähettämistä, koska valitukseen ei enää vastattaisi omaaloitteisesti. Valituskirjelmä liitteineen, asiakirjavihko ja hovioikeuden tuomio tulisi lähettää korkeimmalle oikeudelle viipymättä.

20 §. Kuten aikaisemmin on todettu, korkeimmassa oikeudessa suullinen käsittely voidaan toimittaa eri syistä ja eri laajuudessa. Mahdollista esimerkiksi on, että suullisessa käsittelyssä ei oteta enää vastaan todistelua vaan käsittely rajoitetaan koskemaan ratkaisutavana olevia oikeuskysymyksiä. Asianosaisten tulee tietenkin aina tietää, missä tarkoituksessa ja laajuudessa suullinen käsittely kulloinkin toimitetaan. Tämän vuoksi asiasta ehdotetaan otettavaksi nimenomainen säännös pykälän 2 momenttiin. Suullisen käsittelyn tarkoitus on syytä ilmoittaa asianosaisille hyvissä ajoin ennen käsittelyn toimittamista, esimerkiksi suullista käsittelyä mahdollisesti edeltävässä valmisteluistunnossa tai kutsussa suulliseen käsittelyyn.

Samalla momentista ehdotetaan poistettavaksi säännös, jonka mukaan korkein oikeus voi käsiteltävänä olevassa asiassa määrätä todistelun otettavaksi vastaan muussa tuomioistuimessa. Säännös ei ole sopusoinnussa todistelun välittömyyttä koskevan periaatteen kanssa. Korkeimman oikeudenkin käytävissä ovat soveltuvin osin oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 8 a–8 e §:n yleiset sää-

nökset todisteen vastaanottamisesta muussa tuomioistuimessa.

21 a §. Oikeudenkäymiskaassa on alioikeus- ja hovioikeusmenettelyn osalta säädetty siitä, mihin aineistoon tuomioistuin voi perustaa ratkaisunsa. Käräjäoikeudessa noudatetaan pääkäsittelyssä ratkaistavissa asioissa välittömyysperiaatetta. Vain asian ratkaisevalle kokoonpanolle esitettävä aineisto otetaan huomioon ratkaisua tehtäessä. Hovioikeudessa asia ratkaistaan esittelystä kirjallisen oikeudenkäyntiaineiston perusteella, jollei asiassa toimiteta pääkäsittelyä. Asiassa, jossa toimitetaan pääkäsittely, vain pääkäsittelyssä hovioikeudelle esitetty aineisto otetaan huomioon.

Korkeimman oikeuden keskeisenä tehtävänä on antaa ennakkoratkaisuja. Näin ollen tutkittavana on yleensä ensi sijassa oikeuskysymyksiä, eivätkä näyttöön liittyvät kysymykset ole korkeimmassa oikeudessa samalla lailla keskeisiä kuin alempien oikeuksien lainkäytössä. Sen vuoksi korkeimmassa oikeudessa käsiteltävät kysymykset ovat pääsääntöisesti ratkaistavissa kirjallisessa menettelyssä eikä siellä yleisesti ottaen ole tarvetta samanlaiseen koko oikeudenkäyntiaineiston suulliseen esittämiseen kuin alemmissa oikeuksissa.

Oikeudenkäyntiaineistosta korkeimmassa oikeudessa ei ole säännöstä. Asian tärkeyden ja johdonmukaisuuden vuoksi tästä on kuitenkin tarpeen säätää laissa myös korkeimman oikeuden osalta. Oikeudenkäyntiaineistoa koskeva sääntely ei kuitenkaan voi rakentua täysin samojen näkökohtien varaan kuin alempien oikeuksien osalta.

Niin kuin edellä on todettu, menettely korkeimmassa oikeudessa on lähtökohtaisesti kirjallista ja mahdollinen suullinen käsittely kirjallista menettelyä täydentävää. Tämän mukaisesti pykälässä säädettäisiin ensinnäkin, että asia ratkaistaan kirjallisen aineiston perusteella, jollei asiassa toimiteta suullista käsittelyä. Se, mitä asiassa esitetystä kirjallisesta aineistosta otetaan ratkaisua tehtäessä huomioon, määräytyy yleisten prosessioikeudellisten säännösten ja periaatteiden mukaan.

Jos korkeimmassa oikeudessa toimitetaan suullinen käsittely, asiaa ratkaistaessa otettaisiin pykälän jälkimmäisen virkkeen mukaan

huomioon myös se aineisto, joka esitetään suullisessa käsittelyssä. Koska korkeimmassa oikeudessa suullinen käsittely voidaan toimittaa eri syistä ja laajuudessa, mahdollista on, että suullisessa käsittelyssä otetaan oikeudenkäyntiaineisto vastaan tarvittaessa kokonaisuudessaankin. Tämä voi olla tarpeen varsinkin silloin, kun korkein oikeus käsittelee asian toisena oikeusasteena. Tällöin menettely korkeimmassa oikeudessa voi muistuttaa pääkäsittelyä hovioikeudessa. Ehdotettava joustava sääntely siten mahdollistaisi asioiden tarkoituksenmukaisen käsittelyn ja sen, että kulloinkin käsiteltävänä olevan asian laatu voidaan joustavasti ottaa huomioon.

24 §. Pykälän nykyisen 1 momentin mukaan kutsu suulliseen käsittelyyn toimitetaan vastaanottajalle tiedoksi siten kuin tiedoksiantoa oikeudenkäynnissä koskevassa oikeudenkäymiskaaren 11 luvussa säädetään.

Hovioikeuden osalta kutsusta pääkäsittelyyn säädetään 26 luvun 28 §:ssä. Korkeimman oikeuden suulliseen käsittelyyn kutsumista koskevat säännökset tulisi yhdenmukaistaa hovioikeusmenettelyä koskevien säännösten kanssa. Tämä mahdollistaisi useampia tiedoksiantotapoja, muun muassa puhelintiedoksiannon käyttämisen. Pykälän 1 momentissa viitattaisiinkin tältä osin mainittuihin hovioikeusmenettelyä koskeviin säännöksiin.

31 luku. **Ylimääräisestä muutoksenhausta**

2 §. Voimassa olevaan lakiin sisältyvät kantelu- ja purkuperusteet soveltuvat myös niihin tapauksiin, joissa kansainvälinen lainkäyttö- tai valvontaelin toteaa, että asian käsittelyssä tai ratkaisussa on tapahtunut ihmis-oikeusloukkaus. Suomessa ei siten ole tarvetta, toisin kuin eräissä maissa on tehty, tarkistaa näitä tilanteita varten kantelu- tai purkuperusteita.

Koska kansainvälisten lainkäyttö- ja valvontaelinten ratkaisut annetaan yleensä vasta pitkänkin ajan kuluttua sen jälkeen, kun asiaa koskeva suomalaisen tuomioistuimen ratkaisu on tullut lainvoimaiseksi, kantelun tekemiselle säädetty kuuden kuukauden määräaika on säännönmukaisesti jo päättynyt. Tämän vuoksi kantelun määräaika säännöstä on näitä

tapauksia varten syytä pidentää. Tästä säädetäisiin pykälän uudessa 3 momentissa.

Lainkohdassa tarkoitettu kansainvälinen lainkäyttö- tai valvontaelin olisi sellainen, jolla Suomen kansainvälisten sitoumusten nojalla on toimivalta tutkia oikeudenkäyntimenettelyn asianmukaisuutta. Nykyisin tällaisia elimiä ovat Euroopan ihmisoikeustuomioistuin ja Yhdistyneiden Kansakuntien ihmisoikeuskomitea.

Pykälän 3 momentin mukainen erityinen määräaika tulisi sovellettavaksi, jos edellä mainittu kansainvälinen toimielin on ratkussaan todennut oikeudenkäyntivirheen asian käsittelyssä. Kysymys on siis sellaisesta oikeudenkäyntivirheestä, joka samalla merkitsee sellaisen kansainvälisen ihmisoikeusvelvoitteen rikkomista, jonka noudattamiseen Suomi on sitoutunut. Edellytyksenä lisäksi on, että kantelun tueksi esitetään erittäin painavia syytä. Tällä tarkoitetaan sitä, että hakemuksen kohteena olevan ratkaisun poistaminen tai oikaiseminen olisi tarpeen sen vuoksi, ettei todettua oikeudenloukkausta ole voitu muilla keinoin tehokkaasti korjata.

Niin kuin Euroopan neuvoston ministerineuvoston suosituksessa R (2000) 2 lausutaan, uusi käsittely olisi menettelyvirheen vuoksi tarpeen silloin, kun sopimusloukkaus on johtunut niin vakavista menettelyvirheistä, että on vakavia epäilyksiä ratkaisun oikeellisuudesta, ja sopimusloukkauksesta edelleen johtuu asianosaiselle hyvin vakavia seurauksia, joita ei voida hyvittää rahakorvauksella eikä korjata muuten kuin tutkimalla asia uudelleen.

Ehdotettavassa lainkohdassa tarkoitettua erittäin painavaa syytä ei siten yleensä olisi silloin, kun ihmisoikeustuomioistuin on tosin todennut sopimusloukkausta merkitsevän menettelyvirheen mutta katsonut, että pelkkä loukkauksen toteaminen on riittävä seuraamus asiassa. Jos ihmisoikeustuomioistuin on lisäksi tuominnut loukkauksen kärsijälle maksettavaksi hyvitystä, on arvioitava, riittääkö se korvaamaan hänelle asiassa aiheutuneen haitan. Jos näin on, kohderatkaisun poistamiseen ja asian uuteen käsittelyyn ei myöskään yleensä olisi tarvetta.

Kuten suosituksesta ilmenee, ylimääräinen muutoksenhaku kansallisella tasolla edellyttää, että asiassa on edelleen tarvetta uuteen

käsittelyyn. Esimerkiksi ajan kulumisen vuoksi asian uusi tutkiminen voi olla tarkoitukseton. Tällöin taloudellinen korvaus tai hyvitys voi jäädä sopimusloukkauksen ainoaksi seuraamukseksi.

12 §. Pykälän 1 momentin mukaan valta purkaa lainvoimainen tuomio, olipa kysymys minkä yleisen tuomioistuimen ratkaisusta tahansa, kuuluu aina korkeimmalle oikeudelle. Korkeimmassa oikeudessa joudutaan purku- tai oikaisemaan myös eräitä varsin selviä ja teknisuontoisia virheitä. Tällaisten laadultaan selvien asioiden käsittely korkeimmassa oikeudessa ei ole tarkoituksenmukaista. Joustavampi menettely olisi, jos tällaiset virheet voitaisiin korjata ratkaisun tehneessä tuomioistuimessa. Asianosaisillekin kääntyminen selvän virheen tehneen tuomioistuimen puoleen voi olla helppoa. Tämän vuoksi esityksessä ehdotetaan, että tiettyjen selvien ja teknisuonteisten virheiden oikaisemisesta voisi päättää asianomainen tuomioistuin itse. Näissäkin asioissa asianosaisella olisi oikeus muutoksenhakuun.

Lakiehdotuksen 14 a §:ssä säädetäisiin siitä, missä tapauksissa tuomioistuin voisi edellä kerrotun mukaisesti purkaa ratkaisunsa. Nyt esillä olevaan pykälään otettaisiin tältä osin viittaus mainittuun lainkohtaan.

14 a §. Lakiehdotuksen 14 a §:ssä säädetään, missä tapauksissa purkamista voitaisiin hakea suoraan asian ratkaisseelta tuomioistuimelta. Nykyisen lain mukaan tuomioistuin voi itse korjata tekemänsä kirjoitus- tai laskuvirheen tai muun niihin rinnastettavan selvän virheen (oikeudenkäymiskaari 24 luku 10 §, laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa 11 luku 9 §). Nyt esillä olevassa pykälässä ei ole kysymys tällaisesta itseoikaisusta vaan nimenomaan lainvoiman saaneen tuomion purkamisesta. Se, kenellä on oikeus hakea tuomion purkua, määräytyisi voimassa olevan oikeuden mukaisesti.

Pykälän 1 momentin 1 kohta koskee tapusta, jossa rikosasiassa annetun ratkaisun poistamista haetaan siksi, että henkilöä on käsitelty toisena tai väärällä nimellä. Tyypillisesti kysymys on siitä, että vastaaja esiintyy oikeudenkäynnissä väärällä henkilöllisyydellä. Käytännössä väärän nimen käyttö on yleisintä rangaistusmääräysmenettelyn yhteydessä, ja tätä varten esityksessä ehdote-

taan erityistä oikaisumahdollisuutta rangaistusmääräysmenettelystä annettuun lakiin.

Momentin 2 kohdan nojalla voitaisiin asian ratkaisessa tuomioistuimessa käsitellä ne hakemukset, jotka tarkoittavat sitä, että poissaolon johdosta määrätty seuraamus laillisen esteen vuoksi poistettaisiin. Tässä tarkoitetaan asianosaiselle tai todistajalle esteettömästä poissaolosta tuomitun uhkasakon poistamista, kun ilmenee, että poissaolo oli johtunut laillisesta esteestä.

Momentin 3 kohdan mukaan rikosasian ratkaisessa tuomioistuimessa käsiteltäisiin myös luvun 9 a §:ssä tarkoitetut purkuasiat. Niiden perusteena on se, että tuomioistuin on rangaistusta määrätessään ottanut huomioon aikaisemmalla mutta silloin vielä lainvoimaa vaille olevalla tuomiolla määrätyn rangaistuksen, joka on sittemmin poistettu tai sen perusteena oleva syyte on kokonaan tai osittain hylätty tai rangaistus on muuten olennaisesti muuttunut. Purkuhakemusta käsittelevä tuomioistuin joutuu ottamaan tällöin kantaa siihen, onko rangaistusta tuomittaessa huomioon otettu aikaisempi rangaistustuomio muuttunut sillä tavalla olennaisesti lievemmäksi, että myöhempi rangaistus tulisi purkaa tuomitun vahingoksi ja mitata rangaistus uudelleen aikaisempaa ankarampana sen vuoksi, että perustetta rangaistuksen kohtuullistamiselle ei enää ole.

Jos hakemus hyväksytään, olisi tuomioistuimen 2 momentin mukaan samalla oikaistava tuomiota siltä osin kuin se on ratkaisun vuoksi tarpeen. Niinpä jos 3 kohdassa tarkoitettussa tapauksessa yhdistetty rangaistus puretaan, on tuomioistuimen samalla oikaistava aikaisempaa tuomiotaan määräämällä uusi rangaistus. Mahdollista saattaa myös olla, että muuntorangaistus joudutaan määräämään uudelleen, jos siihen sisältyvä, poissaolon vuoksi määrätty uhkasakko puretaan.

Pykälän 3 momentin mukaan hakemuksen käsittelyssä noudatettaisiin 31 luvun 3—5 §:n menettelysäännöksiä. Ne koskevat muun muassa hakemuksen sisältöä, sen täydentämistä, vastapuolen tai muun asiaan osallisen kuulemista, täytäntöönpanon kieltämistä ja lisäselvityksen hankkimista. Käräjäoikeudessa noudatettaisiin täydentävästi myös 8 luvun säännöksiä hakemusasioiden käsittelystä. Niinpä sovellettaviksi tulisivat

esimerkiksi 8 luvun säännökset asian käsittelystä käräjäoikeuden kansliassa tai istunnossa. Asia tulisi siten vireille kirjallisella hakemuksella. Oikeudenkäymiskaaren 8 luvun 1 §:ssä tarkoitettu suullinenkin hakemus voisi kuitenkin tulla kyseeseen esimerkiksi silloin, kun uhkasakkoon lainvoimaisesti tuomittu asianosainen tai todistaja esittää asian jatkokäsittelyssä selvityksen laillisesta esteestään.

Koska tässä pykälässä tarkoitettut asiat ovat hakemusasioita, käräjäoikeus olisi 2 luvun 5 §:n 1 momentin mukaisesti päätösvaltainen, kun siinä on vain puheenjohtaja. Käräjäoikeus olisi tässä kokoonpanossa päätösvaltainen myös esillä olevan pykälän 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettussa tapauksessa, kun rikosasiassa annettu ratkaisu oikaistaan koskemaan oikean nimistä henkilöä. Samoin tuomioistuin voisi tässä kokoonpanossa määrätä 3 kohdassa tarkoitettussa tapauksessa uuden rangaistuksen. Tällöin kysymys on vain sen arvioinnista, miten rangaistusta tulee muuttaa sen vuoksi, että aikaisemmin huomioon otettu, eri oikeudenkäynnissä tuomittu rangaistus on sittemmin poistettu tai sitä on lievennetty. Tätä sinänsä merkityksellistä mutta varsin rajattua tuomitsemistehtävää varten ei ole tarpeen, että uusi rangaistus määrättäisiin samanlaisessa kokoonpanossa, jossa rangaistus on tuomittu.

Tuomioistuimen ratkaisuun purkuasiassa haettaisiin muutosta kuten asianomaisen tuomioistuimen muihinkin lainkäyttöratkaisuihin.

18 §. Luvun 17 §:n mukaan määräaika muutoksenhakemiseksi tai muuhun toimenpiteeseen ryhtymiseksi oikeudenkäynnissä voidaan hakemuksesta palauttaa, jos asianosaisella on ollut laillinen este tai määräajan palauttamiseen on muutoin erittäin painavia syitä. Luvun 18 §:n mukaan määräajan palauttamista haetaan korkeimmalta oikeudelta. Määräajan palauttamista tarkoittavia hakemuksia tehdään korkeimmalle oikeudelle useita kymmeniä vuodessa. Niissä voi olla kysymys muun muassa sen arvioinnista, onko hakijalla ollut sairaudesta johtuvat este hakea muutosta tai tehdä muu toimenpide ajoissa. Silloin kun kysymys on määräajan palauttamisesta käräjäoikeudessa, tuomioistuinten toimivallan jaon kannalta on tarkoi-

tuksenmukaista, että päätösvalta tällaisissa asioissa siirretään ensi asteena hovioikeudelle. Tämä on luontevaa myös siihen nähden, että hovioikeus käsittelee käräjäoikeuden menettelyvirheisiin perustuvat kantelut.

Pykälää tarkistettaisiin edellä esitetyn mukaisesti siten, että hakemus tehtäisiin hovioikeudelle, jos se koskee määräajan palauttamista toimenpiteen tekemiseksi käräjäoikeudessa tai muutoksen hakemiseksi sen ratkaisuun. Muussa tapauksessa hakemus tehtäisiin korkeimmalle oikeudelle.

Toimivallan siirtäminen korkeimmalta oikeudelta hovioikeudelle ei kuitenkaan ole perusteltua niissä asioissa, joissa käräjäoikeuden ratkaisuun haetaan poikkeuksellisesti muutosta suoraan korkeimmalta oikeudelta. Tämän vuoksi 2 momentissa lisäksi säädettäisiin, että näissä tapauksissa hakemus tehtäisiin edelleenkin korkeimmalle oikeudelle. Tällaisia asioita ovat käräjäoikeuden maoikeutena käsittelemät asiat, merivahingon selvitystä koskevat moitekanteet (merilain 21 luvun 14 §) sekä asiat, jotka koskevat rikoksentehtäjän luovuttamista toiseen Euroopan unionin jäsenvaltioon sitä koskevan erityislain nojalla (laki 1286/2003 rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä).

Silloin, kun menetetyt määräajan palauttamisesta päättää hovioikeus, toimivaltainen olisi se hovioikeus, jolta muutosta käräjäoikeuden ratkaisuun sellaisessa asiassa haetaan.

Hovioikeuden ratkaisuun menetetyt määräajan palauttamista koskevassa asiassa voitaisiin hakea muutosta 30 luvun 2 §:n 1 momentin mukaisesti valituslupaa pyytämällä korkeimmalta oikeudelta.

Ehdotettu pykälä vastaa muutoin asiallisesti nykyistä pykälää.

1.2. Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain muuttamisesta

4 luku. Laillisesta tuomioistuimesta

1 a §. Yleisperusteluissa mainituista syistä rikoslain 12 ja 13 luvussa rangaistavaksi säädettyjä valtio- ja maanpetosrikoksia koskevat syytteet ehdotetaan käsiteltäviksi ensimmäi-

senä oikeusasteena käräjäoikeudessa.

Maanpetosrikoksia koskevassa rikoslain 12 luvussa rangaistavaksi säädettyjä rikoksia ovat: Suomen itsemääräämisoikeuden vaarantaminen (1 §), sotaan yllyttäminen (2 §), maanpetos ja törkeä maanpetos (3 ja 4 §), vakoilu ja törkeä vakoilu (5 ja 6 §), turvallisuussalaisuuden paljastaminen ja tuottamuksellinen turvallisuussalaisuuden paljastaminen (7 ja 8 §), luvaton tiedustelutoiminta (9 §), puolueettomuusmääräysten rikkominen (10 §) ja maanpetoksellinen yhteydenpito (11 §). Valtiopetosrikoksia koskevassa rikoslain 13 luvussa rangaistavaksi säädettyjä rikoksia ovat puolestaan: valtiopetos ja törkeä valtiopetos (1 ja 2 §), valtiopetoksen valmistelu (3 §) sekä laiton sotilaallinen toiminta (4 §).

Koska edellä tarkoitettuja rikosasioita on vähän, niiden käsittely ehdotetaan keskitettäväksi Helsingin käräjäoikeuteen ratkaisutoiminnan yhtenäisyyden turvaamiseksi. Tätä tarkoittava säännös ehdotetaan otettavaksi laillista tuomioistuinta rikosasioissa koskevaan 4 lukuun, sen uudeksi 1 a §:ksi.

1 b §. Rikosasioiden oikeuspaikkaa koskevaan yleiseen sääntelyyn ei sisälly mainintaa siitä, että myös eräissä erityislaeissa on säännöksiä siitä, mikä tuomioistuin on toimivaltainen käsittelemään niihin perustuvat syytteet. Tällaisia erityissäännöksiä on esimerkiksi sotilasoikeudenkäyntilain (326/1983) 5 §:ssä ja merilain (674/1994) 21 luvun 9 §:ssä sekä eräitä aineettomia oikeuksia, kuten tekijänoikeutta, patenttia ja tavamarkkioikeutta koskevissa laeissa. Lain 4 lukuun ehdotetaan nyt otettavaksi uusi 1 b §, jossa vain viitattaisiin näihin erityissäännöksiin.

11 luku. Tuomioistuimen ratkaisusta

9 a §. Tuomitusta rangaistuksesta on rikoslain 6 luvun 13 §:n (515/2003) mukaan tehtävä sitä aikaa vastaava vähennys, jonka rikoksen tehnyt on ollut vapautensa menettäneenä. Jos vähennys on tehty virheellisesti, sitä voidaan ratkaisun tultua lainvoimaiseksi oikaista vain purkuhakemuksen johdosta korkeimman oikeuden päätöksellä.

Menettely on tarpeettoman raskas siihen nähden, että nämä asiat ovat asiakirjojen perusteella selviä. Tarkoituksenmukaisempaa

olisi, että asian ratkaissut tuomioistuin voisi itse korjata tällaisen virheen. Näin ne voitaisiin oikaista joustavammissa menettelyssä.

Siten pykälässä säädettäisiin, että vapaudenmenetystä vastaava vähennys rangaistuksesta voidaan tehdä tai vähennystä oikaista tuomitun eduksi noudattaen, mitä 9 §:ssä säädetään virheen korjaamisesta.

Korjaus voidaan tehdä tuomioistuimen omasta tai asianosaisen tai toimivaltaisen viranomaisen kuten vankeinhoitoviranomaisen tai laillisuusvalvojan aloitteesta. Virheen korjaamisessa noudatettaisiin, mitä 9 §:ssä säädetään. Korjauksen voisi tehdä paitsi tuomioistuin myös tuomioistuimen puheenjohtaja tai tarvittaessa muu lainoppinut jäsen yksin. Asianosaisille ei yleensä olisi tarvetta varata tilaisuutta tulla kuulluiksi, koska tällaiset virheet ovat yleensä selviä. Korjaus on tehtävä siten, että jälkeensä on todennettavissa, miltä osin ja miten korjaus on tehty.

Täytäntöönpanoa varten on tärkeää, että huolehditaan siitä, että korjaus tehdään täytäntöönpanossa käytettävään tuomiolauselmajärjestelmään. Korjauksesta on ilmoitettava asianosaisille sekä asiaa mahdollisesti käsittelevälle muutoksenhakutuomioistuimelle ja tarvittaessa täytäntöönpano- ja rekisteriviranomaisille.

Virheellisesti tehdyksi katsomastaan korjauksesta asianosainen voi kannella 9 §:n 3 momentin mukaisesti. Jos vaadittua korjausta ei ole tehty itseoikaisuna, vapaudenmenetystä vastaavan vähennyksen tekemiseksi tai oikaisemiseksi voidaan hakea tuomion purkamista korkeimmalta oikeudelta.

1.3. Laki hovioikeuslain muuttamisesta

2 §. Pykälän 2 momenttia muutettaisiin niin, että siitä poistettaisiin maininta valtiollisista rikoksista hovioikeuden ensimmäisenä oikeusasteena käsiteltävistä asioista. Näin nämä asiat siirtyisivät käräjäoikeuden toimivaltaan.

1.4. Laki rangaistusmääräysmenettelystä annetun lain muuttamisesta

18 §. Rangaistusmääräysmenettelystä annetun lain 18 §:n mukaan asianomainen käräjäoikeus on toimivaltainen poistamaan virheel-

liseen lain soveltamiseen perustuvan rangaistusmääräyksen ja käsittelemään rangaistusmääräyksen antamismenettelyn virheellisyyteen perustuvat oikeudenkäymiskaaren 31 luvun 1 §:ssä tarkoitetut kantelut. Muilta osin rangaistusmääräyksiä koskevat ylimääräiset muutoksenhakemukset kuuluvat korkeimman oikeuden toimivaltaan.

Tässä esityksessä ehdotetun oikeudenkäymiskaaren 31 luvun 14 a §:n 1 momentin mukaan tuomioistuin voisi itse hakemuksesta purkaa virheellisen ratkaisunsa silloin, kun virhe perustuu siihen, että henkilöä on rikosasiassa käsitelty toisena tai väärällä nimellä. Tällaisia tilanteita esiintyy varsinkin rangaistusmääräysmenettelyssä, jossa väärällä nimellä esiintyminen on helpompaa kuin oikeudenkäynnissä. Perusteltua sen vuoksi on, että asianomainen käräjäoikeus voisi poistaa syyttäjän antaman rangaistusmääräyksen silloin, kun rangaistusmääräystä annettaessa henkilöä on käsitelty toisena tai väärällä nimellä.

Tämän vuoksi pykälän 2 momenttiin ehdotetaan otettavaksi tätä tarkoittava säännös. Sen mukaan siinä mainituissa tapauksissa rangaistusmääräys voitaisiin poistaa määräajasta riippumatta.

Pykälän nykyinen 2 momentin säännös, jossa säädetään 1 momentissa säädetyn hakemuksen tekemistä koskevasta vuoden määräajasta, siirrettäisiin pykälän 3 momentiksi.

Pykälän nykyisen 2 momentin viimeisessä virkkeessä säädetään siitä, että käräjäoikeus on päätösvaltainen käsittelemään pykälässä tarkoitetun hakemuksen kokoonpanossa, johon kuuluu yksi lainoppinut jäsen. Säännös siirrettäisiin pykälän 4 momentiksi ja se koskisi myös 2 momentissa tarkoitettuja hakemuksia. Koska pykälässä tarkoitetut asiat ovat hakemusasioita, niiden käsittelyyn sovellettaisiin muilta osin oikeudenkäymiskaaren 8 luvun säännöksiä hakemusasioiden käsittelystä.

18 a §. Lain 8 §:n mukaan rangaistusvaatimusta on vastustettava syyttäjän kansliaan tehtävällä ilmoituksella viikon kuluessa siitä, kun rangaistusvaatimuksesta on saatu tieto. Ehdotettava uusi 18 a § koskisi tilanteita, joissa rangaistusvaatimuksen saanut ei ole voinut laillisen esteen vuoksi vastustaa rangaistusvaatimusta mainituissa määräajassa.

Pykälän mukaan kärjäoikeus voisi tällöin hakemuksesta asettaa uuden määräajan rangaistusvaatimuksen vastustamiselle. Näin voitaisiin menetellä myös silloin, jos vastustamiselle säädetyn määräajan jälkeen esitetyn hakemuksen tueksi esitetään muutoin erittäin painavia syitä. Hakemus olisi tehtävä 30 päivän kuluessa esteen lakkaamisesta ja viimeistään vuoden kuluessa siitä päivästä, jona määräaika päättyi. Ehdotettu sääntely vastaisi näiltä osin asiallisesti sitä, mitä oikeudenkäymiskaaren 31 luvun 17 ja 18 §:ssä on säädetty menetetyn määräajan palauttamisesta oikeudenkäynnissä.

Lainkohdassa tarkoitettu hakemus olisi tehtävä asianomaiselle kärjäoikeudelle. Tämä on johdonmukaista siihen nähden, että kärjäoikeus on toimivaltainen käsittelemään myös edellä 18 §:n kohdalla mainittuja, virheellisesti määrättyyn rangaistusmääräykseen kohdistuvia hakemuksia. Kärjäoikeus olisi toimivaltainen käsittelemään hakemuksen yhden lainoppineen jäsenen kokoonpanossa ja hakemusten käsittelyyn sovellettaisiin oikeudenkäymiskaaren 8 luvun säännöksiä.

1.5. Laki kiinteistönmuodostamislain muuttamisesta

278 §. Pykälän 1 momentin mukaan kiinteistötoimituksia koskevat purkuasiat kuuluvat korkeimman oikeuden toimivaltaan silloin, kun virhettä ei voida korjata 277 §:n mukaisesti itseoikaisuna. Pykälän 2 momentin mukaan maanmittauslaitoksen keskushallinto voi tehdä korkeimmalle oikeudelle tai korkeimmalle hallinto-oikeudelle esityksen kiinteistörekisteriin merkityn toimituksen tai lainvoimaisen päätöksen purkamisesta selläsen virheen johdosta, jonka korjaamista kiinteistöjärjestelmän selvyys tai luotettavuus taikka muu yleinen etu vaatii. Näitäkin hakemuksia koskee oikeudenkäymiskaaren 31 luvun 10 §:n 2 momentissa oleva säännös lainvoimaisen tuomion purkamista tarkoittavan hakemuksen tekemiselle säädetystä määräajasta. Sen mukaan riita-asiassa annettun tuomion purkamista ei voida hakea sen jälkeen, kun viisi vuotta on kulunut siitä, kun tuomio sai lainvoiman, ellei hakemuksen tueksi esitetä erittäin painavia syitä.

Puheena olevan pykälän 2 momentissa tar-

koitettu virhe saattaa kuitenkin ilmetä vasta pitkän ajan, jopa kymmenien vuosien kuluessa. Virheellisesti suoritettuun toimitukseen liittyvät epäselvyydet tulevatkin yleensä esille vasta seuraavan toimituksen tai muun kiinteistöoikeudellisen asian yhteydessä. Oikeudenkäymiskaaren 31 luvun 10 §:n 2 momentissa säädetty viiden vuoden määräaika on siten mainitunlaisten virheiden korjaamiseksi aivan liian lyhyt. Oikeuskäytännössä onkin yleensä katsottu, että jos kiinteistönmuodostamislain 278 §:n 2 momentissa tarkoitettu yleinen etu edellyttää virheen korjaamista, on hakemuksen tutkimiselle samalla myös oikeudenkäymiskaaren 31 luvun 10 §:n 2 momentissa tarkoitettu erittäin painava syy.

Selkeintä kuitenkin olisi se, että maanmittauslaitoksen keskushallinto voisi tehdä purkuesityksen sen estämättä, mitä ylimääräisen muutoksenhaun määräajoista muuten säädetään. Tämä on perusteltua juuri siksi, että mainitunlaisten virheiden korjaaminen on yleiseltä kannalta tärkeää ja että ne tulevat ilmi usein vasta hyvin pitkän ajan kuluttua. Korkeimmalle oikeudelle jää edelleenkin valta yksittäistapauksittain harkita, onko kysymyksessä sellainen virhe, jonka korjaamista kiinteistöjärjestelmän selkeys tai luotettavuus taikka muu yleinen etu vaatii. Selvää tietenkin on, että pelkästään jonkin kiinteistötoimituksen asianosaisen etu ei voi olla tässä suhteessa ratkaisevaa.

278 a §. Oikeudenkäymiskaaren 31 luvun 18 §:n mukaan menetetyn määräajan palauttamista muutoksenhakemiseksi tai muuhun toimenpiteeseen ryhtymiseksi oikeudenkäynnissä haetaan aina korkeimmalta oikeudelta. Lainkohtaa ehdotetaan tässä esityksessä muutettavaksi niin, että hakemus tehtäisiin hovioikeudelle, jos se koskee määräajan palauttamista toimenpiteen tekemiseksi kärjäoikeudessa tai muutoksen hakemiseksi sen ratkaisuun. Kuitenkin niissä asioissa, joissa kärjäoikeuden ratkaisuun haetaan muutosta suoraan korkeimmalta oikeudelta, hakemus tehtäisiin edelleen korkeimmalle oikeudelle. Näin ollen kärjäoikeuden maaoikeutena käsittelemissä asioissa menetetyn määräajan palauttamista haettaisiin korkeimmalta oikeudelta.

Myös silloin, kun kysymys on menetetyn määräajan palauttamisesta muutoksen hake-

miseksi kiinteistötoimituksessa tehtyyn ratkaisuun, tarkoituksenmukaista on, että hakemuksen käsittelisi se maa-oikeus, jossa kyseisessä kiinteistötoimituksessa tehtyyn ratkaisuun haettaisiin muutosta. Sen vuoksi nyt ehdotetaan, että maa-oikeus käsittelisi hakemukset, jotka koskevat määräajan palauttamisesta muutoksen hakemiseksi kiinteistötoimituksessa tehtyyn ratkaisuun. Tästä säädetäisiin uudessa 278 a §:ssä.

1.6. Laki pakkokeinolain muuttamisesta

1 luku. Kiinniottaminen, pidättäminen ja vangitseminen

9 §. *Vangitsemisesta päättävä viranomaisena.* Pykälän 1 momentissa säädetään siitä, mikä tuomioistuin on toimivaltainen päättämään epäillyn vangitsemisesta. Vangitsemisesta päättää se tuomioistuin, joka on syyteasiassa toimivaltainen. Ennen syytteen nostamista pidätetyn vangitsemisesta saa päättää myös kiinniottamispaikkakunnan tai pidätetyn säilyttämispaikkakunnan yleinen alioikeus tai kiireellisessä tapauksessa muukin alioikeus sen mukaan kuin oikeusministeriö tarkemmin määrää. Viimeksi mainittu mahdollisuus ei kuitenkaan koske valtiopetos- tai maanpetosasioita, joissa vangitsemisesta päättää aina toimivaltainen hovioikeus. Poikkeusta on perusteltu maanpetokseen ja valtiopetokseen liittyvillä salassapitointresseillä

(LaVM 9/1986 vp s. 10).

Maanpetosta ja valtiopetosta koskevat syyteasiat ehdotetaan tässä esityksessä siirrettäviksi Helsingin kärjäoikeuden toimivaltaan. Tämän johdosta puheena olevan momentin lopussa oleva valtiopetos- ja maanpetosasioita koskeva rajoitus ehdotetaan poistettavaksi. Maanpetosta tai valtiopetosta koskevassa asiassa vangitsemisesta päättäisi siten Helsingin kärjäoikeus tai momentissa tarkoitetuissa tilanteissa toinen alioikeus.

2. Voimaantulo

Ehdotetut lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan joidenkin kuukausien kuluttua siitä, kun ne on hyväksytty ja vahvistettu.

Ensimmäiseen lakiehdotukseen sisältyviä oikeudenkäymiskaaren 30 luvun uusia säännöksiä sovellettaisiin pääsääntöisesti vasta niissä asioissa, joissa hovioikeuden ratkaisu annetaan uuden lain voimaan tultua. Asian laadun vuoksi 30 luvun 20 §:n 2 momenttia (ilmoitus suullisen käsittelyn toimittamisen tarkoituksesta) ja 24 §:n 1 momenttia (suullisen käsittelyn kutsun tiedoksiänto) sovellettaisiin heti lain tultua voimaan. Oikeudenkäymiskaaren 31 luvun säännöksiä ja muihin lakiehdotuksiin sisältyviä säännöksiä sovellettaisiin niissä asioissa, jotka tulevat vireille lakien tultua voimaan.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**oikeudenkäymiskaaren muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan oikeudenkäymiskaaren 2 luvun 9 ja 10 §, 11 luvun 5 §:n 2 momentti, 26 luvun 28 §:n 1 momentti, 30 luvun 2 §:n 1 momentti, 3 §:n 2 momentti, 13 §:n 2 momentti, 14 ja 15 §, 20 §:n 2 momentti ja 24 §:n 1 momentti sekä 31 luvun 12 §:n 1 momentti ja 18 §,

sellaisina kuin ne ovat, 2 luvun 9 § ja 30 luvun 24 §:n 1 momentti laissa 1052/1991, 2 luvun 10 § laissa 595/1993, 11 luvun 5 §:n 2 momentti laissa 1056/1991, 26 luvun 28 §:n 1 momentti laissa 381/2003, 30 luvun 2 §:n 1 momentti, 3 §:n 2 momentti, 13 §:n 2 momentti, 14 ja 15 § sekä 20 §:n 2 momentti laissa 104/1979 sekä 31 luvun 12 §:n 1 momentti ja 18 § laissa 109/1960, sekä

lisätään 2 lukuun uusi 11 §, 11 luvun 5 §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa laissa 1056/1991, uusi 3 momentti, 21 luvun 16 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 1013/1993, uusi 3 momentti, 30 luvun 3 §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa laissa 104/1979, uusi 3 ja 4 momentti, 13 §:ään, sellaisena kuin se on viimeksi mainitussa laissa, uusi 3 momentti ja lukuun uusi 21 a § sekä 31 luvun 2 §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa laissa 109/1960, uusi 3 momentti ja lukuun uusi 14 a § seuraavasti:

2 luku

Päätösvaltaisuudesta

9 §

Korkein oikeus on päätösvaltainen viisijäsenisenä, jollei laissa säädetä muuta kokoonpanoa. Viisijäsenisessä jaostossa voi olla päätösvaltaisuuden turvaamiseksi lisäjäsen. Asian siirtämisestä käsiteltäväksi täysistunnossa tai vahvennetussa jaostossa säädetään korkeimmasta oikeudesta annetussa laissa (/).

Valitusluvan myöntämistä koskevat asiat käsitellään ja ratkaistaan jaostossa, jossa on kaksi tai kolme jäsentä. Jos asia käsitellään kaksijäsenisessä jaostossa, se on siirrettävä kolmijäsenisen jaoston ratkaistavaksi, jos jaoston jäsenet niin päättävät tai jolleivät he ole ratkaisusta yksimieliset. Jos valituslupahakemus tai sen osa on 30 luvun 3 §:n 4 momentin mukaisesti siirretty käsiteltäväksi valituksen yhteydessä, valitusluvasta päättää valituksen käsittelevä jaosto.

Jaostossa, jossa on yksi jäsen, voidaan käsitellä ja ratkaista asia, joka koskee turvaamistointia, täytäntöönpanon kieltämistä tai keskeyttämistä taikka muuta vastaavaa väli-aikaista toimenpidettä.

10 §

Ylimääräistä muutoksenhakua koskeva asia voidaan käsitellä ja ratkaista korkeimmassa oikeudessa:

- 1) kolmijäsenisessä jaostossa; taikka
- 2) jaostossa, jossa on yksi jäsen, jos asiassa päätetään vain välitoimesta taikka jos korkein oikeus on aikaisemmin hylännyt tai jättänyt tutkimatta asiaa koskevan hakemuksen eikä hakemuksessa esitetä asian ratkaisemisen kannalta merkityksellisiä uusia seikkoja tai todisteita.

Asia on kuitenkin siirrettävä viisijäsenisen jaoston ratkaistavaksi, jollei 1 momentissa tarkoitettussa jaostossa päätetä vain välitoimesta taikka hakemusta yksimielisesti hylätä tai jätetä tutkimatta.

11 §

Yleisten tuomioistuinten päätösvaltaisuu-
desta eräissä asioissa säädetään erikseen.

11 luku

Tiedoksiannosta oikeudenkäynnissä

5 §

Jos muun tiedoksi annettavan asiakirjan
kuin haastehakemuksen, vastauksen tai kir-
jallisen lausuman jäljentäminen on vaikeaa
tai asiakirjan laajuuden vuoksi epätarkoituk-
senmukaista, tuomioistuin voi päättää, että
aineisto pidetään asianosaisen nähtävänä
tuomioistuimessa tai muussa tuomioistuimen
määräämässä sopivassa paikassa. Ilmoitus
tästä on liitettävä tiedoksi annettavaan asia-
kirjaan.

Tuomioistuin voi päättää, että vastaus, kir-
jallinen lausuma tai muutoksenhakemus pi-
detään 2 momentissa tarkoitettulla tavalla asi-
anosaisen nähtävänä, jos tiedoksi annettava
asiakirja on erittäin laaja, asianosaisia on
poikkeuksellisen paljon ja tällaista tiedok-
siantoa voidaan pitää olosuhteet huomioon
ottaen tarkoituksenmukaisena. Asianosaiselle
annetaan tällöin tiedoksi ilmoitus siitä, missä
asiakirja on nähtävillä. Ilmoituksessa on ly-
hyesti selostettava asiakirjan pääasiallinen si-
sältö tarpeellisin osin.

21 luku

Oikeudenkäyntikuluista

16 §

Ylimääräistä muutoksenhakua koskevassa
asiassa velvollisuus korvata oikeudenkäynti-
kulut on määrättävä 1 ja 2 momentin mukai-
sesti, jollei erityisestä syystä muuta johdu.

26 luku

Valitusasian käsittelystä hovioikeudessa

28 §

Tässä luvussa tarkoitettut kehotukset, kutsut
ja ilmoitukset hovioikeus saa lähettää asian-
osaisen viimeksi ilmoittamaan prosessiosoit-

teeseen. Kutsu pääkäsittelyyn on kuitenkin
annettava tiedoksi asianosaiselle, joka on
määrätty saapumaan henkilökohtaisesti tai
joka ei ole käyttänyt puhevaltaa hovioikeu-
udessa, sekä todistajalle, asiantuntijalle ja
muulle todistelutarkoituksessa kuultavalle si-
ten kuin 11 luvun 3 ja 4 §:ssä säädetään.

30 luku

**Muutoksenhaku hovioikeudesta korkeim-
paan oikeuteen**

2 §

Hovioikeuden ratkaisusta valittamista var-
ten on pyydettävä korkeimmalta oikeudelta
valituslupa, jos valitus koskee hovioikeuden
muutoksenhakuasteena ratkaisemaa asiaa tai
tällaisen asian yhteydessä antamaa ratkaisua.

3 §

Valituslupa voidaan myöntää osittain. Täl-
löin valituslupa voidaan rajoittaa koskemaan:

- 1) osaa hovioikeuden ratkaisusta; taikka
- 2) kysymystä, jonka ratkaiseminen on tar-
peen oikeuskäytännön ohjaamiseksi tai vali-
tuslupaperusteen kannalta muutoin.

Jos valituslupa myönnetään 2 momentin
2 kohdan mukaisesti rajoitettuna, korkein oi-
keus voi muilta osin perustaa ratkaisunsa va-
lituksen kohteena olevassa ratkaisussa todet-
tuihin seikkoihin.

Jos valituslupa myönnetään osittain, kysy-
mys valitusluvan myöntämisestä muulta osalta
voidaan siirtää ratkaistavaksi valituksen
käsittelyn yhteydessä.

13 §

Määräaika valituksen tekemiseen on
30 päivää siitä päivästä, jona hovioikeuden
ratkaisu julistettiin tai annettiin.

Valituksen tekemisestä ja sisällöstä on vas-
taavasti voimassa, mitä 5 §:n 2 ja 3 momen-
tissa sekä 6 §:n 2 ja 3 momentissa säädetään.

14 §

Valituskirjelmän toimittamisesta suoraan
korkeimpaan oikeuteen on vastaavasti voi-

massa, mitä 8 §:n 1 momentissa säädetään.

Hovioikeuden tulee viipymättä lähettää valituskirjelmä liitteineen korkeimmalle oikeudelle. Samalla on lähetettävä asiaa koskeva asiakirjavihko sekä jäljennös hovioikeuden ratkaisusta.

15 §

Valittajan vastapuolta on kehotettava antamaan kirjallinen vastaus valitukseen korkeimman oikeuden määräämässä ajassa. Kehotuksen yhteydessä on annettava tiedoksi valitus ja siihen liitetyt asiakirjat. Korkein oikeus voi lisäksi määrätä, mistä kysymyksestä vastauksessa on erityisesti lausuttava. Vastauksen antamisessa on noudatettava, mitä 11 §:ssä säädetään.

Vastausta ei pyydetä, jos valitus jätetään heti tutkimatta tai jos se hylätään selvästi perusteettomana.

Muutoksenhakuasiain käsittely korkeimmasa oikeudessa

20 §

Asianosaisille on ilmoitettava, missä taroituksessa suullinen käsittely toimitetaan.

21 a §

Asia ratkaistaan kirjallisen oikeudenkäyntiaineiston perusteella, jollei asiassa toimiteta suullista käsittelyä. Jos suullinen käsittely toimitetaan, huomioon otetaan myös siinä esitetty aineisto.

24 §

Kutsu suulliseen käsittelyyn annetaan tiedoksi noudattaen, mitä 26 luvun 28 §:ssä säädetään kutsusta hovioikeuden pääkäsitte-lyyn.

31 luku

Ylimääräisestä muutoksenhausta

2 §

Jos kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden valvomisessa toimivaltainen lainkäyttö-

tai valvontaelin on todennut oikeudenkäynti- virheen asian käsittelyssä, kantelu voidaan 2 momentin estämättä tehdä kuuden kuukau- den kuluessa tuon ratkaisun antamisesta, jos hakemuksen tueksi esitetään erittäin painavia syitä.

12 §

Tuomion purkamista haetaan korkeimmalta oikeudelta, jollei 14 a §:stä muuta johdu.

14 a §

Siitä poiketen, mitä 12 §:ssä säädetään, tuomion purkamista haetaan siltä tuomiois- tuimelta, jonka tuomiota hakemus koskee, jos hakemus tarkoittaa:

1) rikosasiassa annetun tuomion purkamis- ta tai oikaisemista siksi, että henkilöä on kä- sitelty toisena tai väärällä nimellä;

2) poissaolon johdosta määrätyn seura- muksen poistamista laillisen esteen vuoksi; taikka

3) tuomion purkamista tai oikaisemista 9 a §:n nojalla.

Jos 1 momentissa tarkoitettu hakemus hy- väksytään, tuomioistuin voi samalla oikaista tuomiota.

Sen lisäksi, mitä 3—5 §:ssä säädetään, ha- kemuksen käsittelyssä käräjäoikeudessa nou- datetaan soveltuvin osin 8 luvun säännöksiä hakemusasioiden käsittelystä.

18 §

Menetetyn määräajan palauttamista on ha- ettava kirjallisesti 30 päivän kuluessa 17 §:ssä tarkoitetun esteen lakkaamisesta ja viimeistään vuoden kuluessa siitä päivästä, jona määräaika päättyi.

Hakemus tehdään hovioikeudelle, jos ha- kemus koskee määräajan palauttamista toi- menpiteen tekemiseksi käräjäoikeudessa tai muutoksen hakemiseksi sen ratkaisuu- n. Muussa tapauksessa hakemus tehdään kor- keimmalle oikeudelle. Hakemus tehdään korkeimmalle oikeudelle myös silloin, kun hakemus koskee asiaa, jossa käräjäoikeuden ratkaisuun haetaan muutosta suoraan kor- keimmalta oikeudelta.

Hakemuksesta ja sen käsittelystä on soveltuvin osin voimassa, mitä 3—5 §:ssä kantelusta säädetään.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 20 .

Lain 30 luvun säännöksiä ei, lukuun ottamatta 20 §:n 2 momenttia ja 24 §:n 1 mo-

menttia, sovelleta asioissa, joissa muutoksenhaun kohteena oleva hovioikeuden ratkaisu annetaan tai julistetaan ennen lain voimaantuloa.

Lain 21 luvun 16 §:n 3 momentin ja 31 luvun säännöksiä sovelletaan ylimääräistä muutoksenhakua koskevissa asioissa, jotka tulevat vireille lain tultua voimaan.

2.

Laki**oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 4 ja 11 luvun muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään oikeudenkäynnistä rikosasioissa 11 päivänä heinäkuuta 1997 annetun lain (689/1997) 4 lukuun uusi 1 a ja 1 b § sekä 11 lukuun uusi 9 a § seuraavasti:

4 luku

Laillisesta tuomioistuimesta

1 a §

Syyte rikoslain 12 tai 13 luvussa tarkoitetusta rikoksesta käsitellään Helsingin kärjäoikeudessa.

1 b §

Toimivaltaisesta tuomioistuimesta eräitä rikoksia koskevissa asioissa säädetään erikseen.

11 luku

Tuomioistuimen ratkaisusta

9 a §

Vapaudenmenetystä vastaava vähennys rangaistuksesta voidaan tehdä tai sitä oikaista tuomitun eduksi noudattaen, mitä 9 §:ssä säädetään virheen korjaamisesta.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 20 .

Ennen lain voimaantuloa vireille tulleisiin asioihin sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

3.

Laki**hovioikeuslain 2 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 21 päivänä tammikuuta 1994 annetun hovioikeuslain (56/1994) 2 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 957/2000, seuraavasti:

2 §

Hovioikeuden tehtävät

lee muut laissa sen ratkaistavaksi säädettyt
 asiat.

Ensimmäisenä oikeusasteena hovioikeus käsittelee syyteasiat, jotka koskevat sen alaisen kärjäoikeuksien tuomareiden ja siten kuin laissa säädetään myös muiden tuomioistuinlaitoksen virkamiesten ja yleisten syyttäjien virkarikoksia. Lisäksi hovioikeus käsitte-

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
 kuuta 20 .

Lain voimaan tullessa hovioikeudessa vi-
 reillä olevat asiat käsitellään noudattaen lain
 voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

4.

Laki**rangaistusmääräysmenettelystä annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rangaistusmääräysmenettelystä 26 päivänä heinäkuuta 1993 annetun lain (692/1993) 18 §:n 2 momentti sekä
lisätään 18 §:ään uusi 3 ja 4 momentti sekä lakiin uusi 18 a § seuraavasti:

18 §

Kärjäoikeus voi määräajasta riippumatta poistaa rangaistusmääräyksen, jos rangaistusmääräystä annettaessa henkilöä on käsitelty toisena henkilönä tai väärällä nimellä.

Pykälän 1 momentissa tarkoitettu hakemus

on tehtävä asianomaiselle kärjäoikeudelle vuoden kuluessa rangaistusmääräyksellä määrätyn sakon tai menettämisseuraamuksen täytäntöönpanosta taikka siitä, kun epäilty on maksanut sakon tai menettämisseuraamuksen.

Kärjäoikeus on päätösvaltainen käsittelemään tässä pykälässä tarkoitettua hakemuk-

sen, kun siinä on lainoppinut jäsen yksin.

18 a §

Jos rangaistusvaatimuksen saanut ei ole voinut laillisen esteen vuoksi vastustaa rangaistusvaatimusta määräajassa tai hän esittää hakemuksensa tueksi muutoin erittäin painavia syitä, kärjäoikeus voi hakemuksesta asettaa rangaistusvaatimuksen vastustamiselle uuden yhden viikon määräajan. Hakemus on tehtävä 30 päivän kuluessa esteen lak-

kaamisesta ja viimeistään vuoden kuluessa siitä päivästä, jona määräaika päättyi. Kärjäoikeus on päätösvaltainen, kun siinä on lainoppinut jäsen yksin.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 20 .

Ennen lain voimaantuloa vireille tulleisiin asioihin sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

5.

Laki

kiinteistönmuodostamislain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 12 päivänä huhtikuuta 1995 annetun kiinteistönmuodostamislain (554/1995) 278 §:n 2 momentti ja
lisätään lakiin uusi 278 a § seuraavasti:

278 §

Maanmittauslaitoksen keskushallinnolla on oikeus tehdä korkeimmalle oikeudelle tai korkeimmalle hallinto-oikeudelle esitys kiinteistörekisteriin merkityn toimituksen tai lainvoimaisen päätöksen purkamisesta sellaisen virheen johdosta, jonka korjaamista kiinteistöjärjestelmän selvyys tai luotettavuus taikka muu yleinen etu vaatii. Esitys voidaan tehdä sen estämättä, mitä laissa säädetään tuomion tai päätöksen purkamisen määräajasta. Ennen esityksen tekemistä on niille asianosaisille, joiden oikeutta virheen korjaaminen koskee, varattava tilaisuus tulla

kuulluiksi.

278 a §

Oikeudenkäymiskaaren 31 luvun 17 §:ssä tarkoitettu hakemus menetetyn määräajan palauttamiseksi tehdään maa-oikeudelle, jos hakemus koskee määräajan palauttamista muutoksen hakemiseksi toimituksessa tehtyyn ratkaisuun.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 20 .

Ennen lain voimaantuloa vireille tulleisiin asioihin sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

6.

Laki**pakkokeinolain 1 luvun 9 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 30 päivänä huhtikuuta 1987 annetun pakkokeinolain (450/1987) 1 luvun 9 §:n
 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 693/1997, seuraavasti:

1 luku	ta saa päättää myös kiinniottamispaikkakunnan tai pidätetyn säilyttämispaikkakunnan yleinen alioikeus ja kiireellisessä tapauksessa muukin alioikeus sen mukaan kuin oikeusministeriö tarkemmin määrää.
Kiinniottaminen, pidättäminen ja vangitseminen	-----
9 §	-----
<i>Vangitsemisesta päättävä viranomainen</i>	Tämä laki tulee voimaan päivänä kuu- ta 20 .
Vangitsemisesta päättää se tuomioistuin, joka on syyteasiassa toimivaltainen. Ennen syytteen nostamista pidätetyn vangitsemises-	Ennen lain voimaantuloa vireille tulleisiin vangitsemisasioihin sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Helsingissä 18 päivänä helmikuuta 2005

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Oikeusministeri *Johannes Koskinen*

1.

Laki**oikeudenkäymiskaaren muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan oikeudenkäymiskaaren 2 luvun 9 ja 10 §, 11 luvun 5 §:n 2 momentti, 26 luvun 28 §:n 1 momentti, 30 luvun 2 §:n 1 momentti, 3 §:n 2 momentti, 13 §:n 2 momentti, 14 ja 15 §, 20 §:n 2 momentti ja 24 §:n 1 momentti sekä 31 luvun 12 §:n 1 momentti ja 18 §,

sellaisina kuin ne ovat, 2 luvun 9 § ja 30 luvun 24 §:n 1 momentti laissa 1052/1991, 2 luvun 10 § laissa 595/1993, 11 luvun 5 §:n 2 momentti laissa 1056/1991, 26 luvun 28 §:n 1 momentti laissa 381/2003, 30 luvun 2 §:n 1 momentti, 3 §:n 2 momentti, 13 §:n 2 momentti, 14 ja 15 § sekä 20 §:n 2 momentti laissa 104/1979 sekä 31 luvun 12 §:n 1 momentti ja 18 § laissa 109/1960, sekä

lisätään 2 lukuun uusi 11 §, 11 luvun 5 §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa laissa 1056/1991, uusi 3 momentti, 21 luvun 16 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 1013/1993, uusi 3 momentti, 30 luvun 3 §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa laissa 104/1979, uusi 3 ja 4 momentti, 13 §:ään, sellaisena kuin se on viimeksi mainitussa laissa, uusi 3 momentti ja lukuun uusi 21 a § sekä 31 luvun 2 §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa laissa 109/1960, uusi 3 momentti ja lukuun uusi 14 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 luku

2 luku

Päätösvaltaisuudesta**Päätösvaltaisuudesta**

9 §

Korkeimman oikeuden päätösvaltaisuudesta on säädetty erikseen.

9 §

Korkein oikeus on päätösvaltainen viisijäseninen, jollei laissa säädetä muuta kokoonpanoa. Viisijäsenisessä jaostossa voi olla päätösvaltaisuuden turvaamiseksi lisäjäsen. Asian siirtämisestä käsiteltäväksi täysistunnossa tai vahvennetussa jaostossa säädetään korkeimmasta oikeudesta annetussa laissa (/).

Valitusluvan myöntämisestä koskevat asiat käsitellään ja ratkaistaan jaostossa, jossa on kaksi tai kolme jäsentä. Jos asia käsitellään kaksijäsenisessä jaostossa, se on siirrettävä kolmijäsenisen jaoston ratkaistavaksi, jos jaoston jäsenet niin päättävät tai jol-

10 §

Yleisten tuomioistuinten päätösvaltaisuu-
desta eräissä asioissa on säädetty erikseen.

11 luku

Tiedoksiannosta oikeudenkäynnissä

5 §

Jos muun tiedoksi annettavan asiakirjan
kuin haastehakemuksen, vastauksen tai kir-
jallisen lausuman jäljentäminen on vaikeaa
tai asiakirjan laajuuden vuoksi epätarkoituk-
senmukaista, tuomioistuin voi päättää, että
aineisto pidetään asianosaisen nähtävänä
tuomioistuimen kansliassa. Ilmoitus tästä on
liitettävä tiedoksi annettavaan asiakirjaan.

*leivät he ole ratkaisusta yksimieliset. Jos va-
lituslupahakemus tai sen osa on 30 luvun
3 §:n 4 momentin mukaisesti siirretty käsi-
teltäväksi valituksen yhteydessä, valituslu-
vasta päättää valituksen käsittelevä jaosto.*

*Jaostossa, jossa on yksi jäsen, voidaan
käsitellä ja ratkaista asia, joka koskee tur-
vaamistointia, täytäntöönpanon kieltämistä
tai keskeyttämistä taikka muuta vastaavaa
väliaikaista toimenpidettä.*

10 §

*Ylimääräistä muutoksenhakua koskeva
asia voidaan käsitellä ja ratkaista korkeim-
massa oikeudessa:*

1) kolmijäsenisessä jaostossa; taikka

*2) jaostossa, jossa on yksi jäsen, jos asia-
sa päätetään vain välitoimesta taikka jos
korkein oikeus on aikaisemmin hylännyt tai
jättänyt tutkimatta asiaa koskevan hakemuk-
sen eikä hakemuksessa esitetä asian ratka-
isemisen kannalta merkityksellisiä uusia
seikkoja tai todisteita.*

*Asia on kuitenkin siirrettävä viisijäsen isen
jaoston ratkaistavaksi, jollei 1 momentissa
tarkoitettussa jaostossa päätetä vain välito-
imesta taikka hakemusta yksimielisesti hylätä
tai jätetä tutkimatta.*

11 §

Yleisten tuomioistuinten päätösvaltaisuu-
desta eräissä asioissa säädetään erikseen.

11 luku

Tiedoksiannosta oikeudenkäynnissä

5 §

Jos muun tiedoksi annettavan asiakirjan
kuin haastehakemuksen, vastauksen tai kir-
jallisen lausuman jäljentäminen on vaikeaa
tai asiakirjan laajuuden vuoksi epätarkoituk-
senmukaista, tuomioistuin voi päättää, että
aineisto pidetään asianosaisen nähtävänä
tuomioistuimessa tai muussa tuomioistu-
imen määräämässä sopivassa paikassa. Il-
moitus tästä on liitettävä tiedoksi annetta-
vaan asiakirjaan.

*Tuomioistuin voi päättää, että vastaus,
kirjallinen lausuma tai muutoksenhakemus*

pidetään 2 momentissa tarkoitettulla tavalla asianosaisen nähtävänä, jos tiedoksi annettava asiakirja on erittäin laaja, asianosa isia on poikkeuksellisen paljon ja tällaista tiedoksiannointa voidaan pitää olosuhteet huomioon ottaen tarkoituksenmukaisena. Asianosaiselle annetaan tällöin tiedoksi ilmoitus siitä, missä asiakirja on nähtävillä. Ilmoituksessa on lyhyesti selostettava asiakirjan pääasiallinen sisältö tarpeellisin osin.

21 luku

Oikeudenkäyntikuluista

16 §

Ylimääräistä muutoksenhakua koskevassa asiassa velvollisuus korvata oikeudenkäyntikulut on määrättävä 1 ja 2 momentin mukaisesti, jollei erityisestä syystä muuta johdu.

26 luku

Valitusasian käsittelystä hovioikeudessa

28 §

Tässä luvussa tarkoitettut kehotukset, kutsut ja ilmoitukset hovioikeus saa lähettää asianosaisen *hovioikeudelle* viimeksi ilmoittamaan prosessioitteeseen. Kutsu pääkäsittelyyn on kuitenkin annettava tiedoksi asianosaiselle, joka on määrätty saapumaan henkilökohtaisesti tai joka ei ole käyttänyt puhevaltaa hovioikeudessa, sekä todistajalle, asiantuntijalle ja muulle todistelutarkoituksessa kuultavalle siten kuin 11 luvun 3 ja 4 §:ssä säädetään.

30 luku

Muutoksenhaku hovioikeudesta korkeimpaan oikeuteen

2 §

Sen, joka tahtoo hakea muutosta hovioikeuden tuomioon tai päätökseen sinne valittamalla tai kanteluteitse saatetussa asiassa,

26 luku

Valitusasian käsittelystä hovioikeudessa

28 §

Tässä luvussa tarkoitettut kehotukset, kutsut ja ilmoitukset hovioikeus saa lähettää asianosaisen viimeksi ilmoittamaan prosessioitteeseen. Kutsu pääkäsittelyyn on kuitenkin annettava tiedoksi asianosaiselle, joka on määrätty saapumaan henkilökohtaisesti tai joka ei ole käyttänyt puhevaltaa hovioikeudessa, sekä todistajalle, asiantuntijalle ja muulle todistelutarkoituksessa kuultavalle siten kuin 11 luvun 3 ja 4 §:ssä säädetään.

30 luku

Muutoksenhaku hovioikeudesta korkeimpaan oikeuteen

2 §

Hovioikeuden ratkaisusta valittamista varten on pyydettävä korkeimmalta oikeudelta valituslupa, jos valitus koskee hovioikeuden

on pyydettävä siihen lupa korkeimmalta oikeudelta (valituslupa).

 3 §

Valituslupa voidaan myöntää koskemaan vain osaa hovioikeuden ratkaisua. Kysymys valitusluvan myöntämisestä muulta osalta voidaan tällöin siirtää ratkaistavaksi valituksen käsittelyn yhteydessä.

 13 §

Valituksen tekemisestä ja sisällöstä on vastaavasti voimassa, mitä 5 ja 6 §:ssä on säädetty. Valituskirjelmästä ja siihen liitetyistä asiakirjoista on kuitenkin annettava myös jäljennös.

 14 §

Valittajan vastapuolella on oikeus kirjallisesti vastata valitukseen. Määräaika vastauksen antamiseen on 14 päivää muutoksenhakuajan päättymispäivästä.

Vastauksen antamista varten vastapuoli saa hovioikeuden kirjaamosta jäljennökset valituskirjelmästä ja siihen liitetyistä asiakirjoista.

Viimeistään 1 momentissa mainitun määräajan päättymispäivänä vastapuolen on toimitettava hovioikeuden kirjaamoon korkeimmalle oikeudelle osoitettu kirjallinen vastaus. Sen sisällöstä ja jäljennösten antamisvelvollisuudesta on vastaavasti voimas-

muutoksenhakuasteena ratkaisemaa asiaa tai tällaisen asian yhteydessä antamaa ratkaisua.

 3 §

Valituslupa voidaan myöntää *osittain*. Tällöin *valituslupa voidaan rajoittaa koskemaan:*

- 1) osaa hovioikeuden ratkaisusta; taikka*
- 2) kysymystä, jonka ratkaiseminen on ta rpeen oikeuskäytännön ohjaamiseksi tai valituslupaperusteen kannalta muutoin.*

Jos valituslupa myönnetään 2 momentin 2 kohdan mukaisesti rajoitettuna, korkein oikeus voi muilta osin perustaa ratkaisunsa valituksen kohteena olevassa ratkaisussa todettuihin seikkoihin.

Jos valituslupa myönnetään osittain, kysymys valitusluvan myöntämisestä muulta osalta voidaan siirtää ratkaistavaksi valituksen käsittelyn yhteydessä.

 13 §

Määräaika valituksen tekemiseen on 30 päivää siitä päivästä, jona hovioikeuden ratkaisu julistettiin tai annettiin.

Valituksen tekemisestä ja sisällöstä on vastaavasti voimassa, mitä 5 §:n 2 ja 3 momentissa sekä 6 §:n 2 ja 3 momentissa säädetään.

 14 §

Valituskirjelmän toimittamisesta suoraan korkeimpaan oikeuteen on vastaavasti voimassa, mitä 8 §:n 1 momentissa säädetään.

Hovioikeuden tulee viipymättä lähettää valituskirjelmä liitteineen korkeimmalle oikeudelle. Samalla on lähetettävä asiaa koskeva asiakirjavihko sekä jäljennös hovioikeuden ratkaisusta.

Voimassa oleva laki

sa, mitä 11 §:ssä on säädetty. Muutoksenhakija saa jäljennökset hovioikeuden kirjasta.

15 §

Valitus- tai vastauskirjelmän toimittamisesta suoraan korkeimpaan oikeuteen on vastaavasti voimassa, mitä 8 §:n 1 momentissa on säädetty.

Hovioikeuden tulee lähettää valitus- ja vastauskirjelmiä liitteineen korkeimmalle oikeudelle. Samalla on lähetettävä asiaa koskeva asiakirjavihko sekä jäljennös hovioikeuden ratkaisusta.

Muutoksenhakuasian käsittely korkeimmasa oikeudessa

20 §

Korkein oikeus voi myös määrätä, että asianosaisen, todistajan tai asiantuntijan kuuleminen toimitetaan muussa tuomioistuimessa.

24 §

Kutsu suulliseen käsittelyyn toimitetaan vastaanottajalle siten kuin 11 luvussa säädetään.

31 luku

Ylimääräisestä muutoksenhausta*Ehdotus*

15 §

Valittajan vastapuolta on kehotettava antamaan kirjallinen vastaus valitukseen korkeimman oikeuden määräämässä ajassa. Kehotuksen yhteydessä on annettava tiedoksi valitus ja siihen liitetyt asiakirjat. Korkein oikeus voi lisäksi määrätä, mistä kysymyksestä vastauksessa on erityisesti lausuttava. Vastauksen antamisessa on noudatettava, mitä 11 §:ssä säädetään.

Vastausta ei pyydetä, jos valitus jätetään heti tutkimatta tai jos se hylätään selvästi perusteettomana.

Muutoksenhakuasiain käsittely korkeimmasa oikeudessa

20 §

Asianosaisille on ilmoitettava, missä ta-koituksessa suullinen käsittely toimitetaan.

21 a §

Asia ratkaistaan kirjallisen oikeudenkäyntiaineiston perusteella, jollei asiassa toimiteta suullista käsittelyä. Jos suullinen käsittely toimitetaan, huomioon otetaan myös siinä esitetty aineisto.

24 §

Kutsu suulliseen käsittelyyn annetaan tiedoksi noudattaen, mitä 26 luvun 28 §:ssä säädetään kutsusta hovioikeuden pääkäsitte-lyyn.

31 luku

Ylimääräisestä muutoksenhausta

2 §

Jos kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden valvomisessa toimivaltainen lainkäyttö-

12 §

Tuomion purkamista haetaan korkeimmalta oikeudelta.

18 §

Menetetyn määräajan palauttamista on haettava kirjallisesti korkeimmalta oikeudelta 30 päivän kuluessa 17 §:ssä tarkoitetun esitymisen lakkaamisesta ja viimeistään vuoden kuluessa siitä päivästä, jona määräaika päättyi.

tai valvontaelin on todennut oikeudenkäyntivirheen asian käsittelyssä, kantelu voidaan 2 momentin estämättä tehdä kuuden kuukauden kuluessa tuon ratkaisun antamisesta, jos hakemuksen tueksi esitetään erittäin painavia syitä.

12 §

Tuomion purkamista haetaan korkeimmalta oikeudelta, jollei 14 a §:stä muuta johdu.

14 a §

Siitä poiketen, mitä 12 §:ssä säädetään, tuomion purkamista haetaan siltä tuomioistuimelta, jonka tuomiota hakemus koskee, jos hakemus tarkoittaa:

1) rikosasiassa annetun tuomion purkamista tai oikaisemista siksi, että henkilöä on käsitelty toisena tai väärällä nimellä;

2) poissaolon johdosta määrätyn seuraamuksen poistamista laillisen esteen vuoksi; taikka

3) tuomion purkamista tai oikaisemista 9 a §:n nojalla.

Jos 1 momentissa tarkoitettu hakemus hyväksytään, tuomioistuin voi samalla oikaista tuomiota.

Sen lisäksi, mitä 3—5 §:ssä säädetään, hakemuksen käsittelyssä käräjäoikeudessa noudatetaan soveltuvin osin 8 luvun säännöksiä hakemusasioiden käsittelystä.

18 §

Menetetyn määräajan palauttamista on haettava kirjallisesti 30 päivän kuluessa 17 §:ssä tarkoitetun esteen lakkaamisesta ja viimeistään vuoden kuluessa siitä päivästä, jona määräaika päättyi.

Hakemus tehdään hovioikeudelle, jos hakemus koskee määräajan palauttamista toimenpiteen tekemiseksi käräjäoikeudessa tai muutoksen hakemiseksi sen ratkaisuun. Muussa tapauksessa hakemus tehdään korkeimmalle oikeudelle. Hakemus tehdään korkeimmalle oikeudelle myös silloin, kun hakemus koskee asiaa, jossa käräjäoikeuden ratkaisuun haetaan muutosta suoraan korkeimmalta oikeudelta.

Voimassa oleva laki

Hakemuksesta ja sen käsittelystä on soveltuvin osin voimassa, mitä 3, 4 ja 5 §:ssä on kantelun kohdalta säädetty.

Ehdotus

Hakemuksesta ja sen käsittelystä on soveltuvin osin voimassa, mitä 3—5 §:ssä kante-
lusta säädetään.

*Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 20 .*

*Lain 30 luvun säännöksiä ei, lukuun otta-
matta 20 §:n 2 momenttia ja 24 §:n 1 mo-
menttia, sovelleta asioissa, joissa muutok-
senhaun kohteena oleva hovioikeuden rat-
kaisu annetaan tai julistetaan ennen lain
voimaantuloa.*

*Lain 21 luvun 16 §:n 3 momentin ja
31 luvun säännöksiä sovelletaan ylimääräis-
tä muutoksenhakua koskevissa asioissa, jot-
ka tulevat vireille lain tultua voimaan.*

2.

Laki**oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 4 ja 11 luvun muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään oikeudenkäynnistä rikosasioissa 11 päivänä heinäkuuta 1997 annetun lain (689/1997) 4 lukuun uusi 1 a ja 1 b § sekä 11 lukuun uusi 9 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

4 luku

Laillisesta tuomioistuimesta

1 a §

Syyte rikoslain 12 tai 13 luvussa tarkoitettua rikoksesta käsitellään Helsingin käräjäoikeudessa.

1 b §

Toimivaltaisesta tuomioistuimesta eräitä rikoksia koskevissa asioissa säädetään erikseen.

11 luku

Tuomioistuimen ratkaisusta

9 a §

Vapaudenmenetystä vastaava vähennys rangaistuksesta voidaan tehdä tai sitä oikaista tuomitun eduksi noudattaen, mitä 9 §:ssä säädetään virheen korjaamisesta.

—————
*Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 20 .*

Ennen lain voimaantuloa vireille tulleisiin asioihin sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.
—————

3.

Laki**hovioikeuslain 2 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 21 päivänä tammikuuta 1994 annetun hovioikeuslain (56/1994) 2 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 957/2000, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

2 §

Hovioikeuden tehtävät

 Ensimmäisenä oikeusasteena hovioikeus käsittelee *maanpetosrikosta ja valtiopetosrikosta koskevat asiat sekä* syyteasiat, jotka koskevat sen alaisien käräjäoikeuksien tuomareiden ja siten kuin laissa säädetään myös muiden tuomioistuinlaitoksen virkamiesten ja yleisten syyttäjien virkarikoksia. Lisäksi hovioikeus käsittelee muut laissa sen ratkaistavaksi säädettyt asiat.

Ehdotus

2 §

Hovioikeuden tehtävät

 Ensimmäisenä oikeusasteena hovioikeus käsittelee syyteasiat, jotka koskevat sen alaisien käräjäoikeuksien tuomareiden ja siten kuin laissa säädetään myös muiden tuomioistuinlaitoksen virkamiesten ja yleisten syyttäjien virkarikoksia. Lisäksi hovioikeus käsittelee muut laissa sen ratkaistavaksi säädettyt asiat.

Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 20 .

*Lain voimaan tullessa hovioikeudessa vi-
 reillä olevat asiat käsitellään noudattaen
 lain voimaan tullessa voimassa olleita
 säännöksiä.*

4.

Laki**rangaistusmääräysmenettelystä annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rangaistusmääräysmenettelystä 26 päivänä heinäkuuta 1993 annetun lain
 (692/1993) 18 §:n 2 momentti sekä

lisätään 18 §:ään uusi 3 ja 4 momentti sekä lakiin uusi 18 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

18 §

18 §

Hakemus on tehtävä asianomaiselle käräjäoikeudelle vuoden kuluessa rangaistusmääräyksellä määrätyn sakon tai menettämisseuraamuksen täytäntöönpanosta taikka siitä, kun epäilty on maksanut sakon tai menettämisseuraamuksen. Käräjäoikeus on päätösvaltainen käsittelemään hakemuksen, kun siinä on lainoppinut jäsen yksin.

Käräjäoikeus voi määräajasta riippumatta poistaa rangaistusmääräyksen, jos rangaistusmääräystä annettaessa henkilöä on käsitelty toisena henkilönä tai väärällä nimellä.

Pykälän 1 momentissa tarkoitettu hakemus on tehtävä asianomaiselle käräjäoikeudelle vuoden kuluessa rangaistusmääräyksellä määrätyn sakon tai menettämisseuraamuksen täytäntöönpanosta taikka siitä, kun epäilty on maksanut sakon tai menettämisseuraamuksen.

Käräjäoikeus on päätösvaltainen käsittelemään tässä pykälässä tarkoitetun hakemuksen, kun siinä on lainoppinut jäsen yksin.

18 a §

Jos rangaistusvaatimuksen saanut ei ole voinut laillisen esteen vuoksi vastustaa rangaistusvaatimusta määräajassa tai hän esittää hakemuksensa tueksi muutoin erittäin painavia syitä, käräjäoikeus voi hakemuksesta asettaa rangaistusvaatimuksen vastuutamiselle uuden yhden viikon määräajan. Hakemus on tehtävä 30 päivän kuluessa esteen lakkaamisesta ja viimeistään vuoden kuluessa siitä päivästä, jona määräaika päättyi. Käräjäoikeus on päätösvaltainen, kun siinä on lainoppinut jäsen yksin.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 .

Ennen lain voimaantuloa vireille tulleisiin
asioihin sovelletaan lain voimaan tullessa
voimassa olleita säännöksiä.

5.

Laki**kiinteistönmuodostamislain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 12 päivänä huhtikuuta 1995 annetun kiinteistönmuodostamislain (554/1995)
 278 §:n 2 momentti ja
lisätään lakiin uusi 278 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

278 §

278 §

Maanmittauslaitoksen keskushallinnolla on oikeus tehdä korkeimmalle oikeudelle tai korkeimmalle hallinto-oikeudelle esitys kiinteistörekisteriin merkityn toimituksen tai lainvoimaisen päätöksen purkamisesta sellaisen virheen johdosta, jonka korjaamista kiinteistöjärjestelmän selvyys tai luotettavuus taikka muu yleinen etu vaatii. Ennen esityksen tekemistä on niille asianosaisille, joiden oikeutta virheen korjaaminen koskee, varattava tilaisuus tulla kuulluiksi.

Maanmittauslaitoksen keskushallinnolla on oikeus tehdä korkeimmalle oikeudelle tai korkeimmalle hallinto-oikeudelle esitys kiinteistörekisteriin merkityn toimituksen tai lainvoimaisen päätöksen purkamisesta sellaisen virheen johdosta, jonka korjaamista kiinteistöjärjestelmän selvyys tai luotettavuus taikka muu yleinen etu vaatii. *Esitys voidaan tehdä sen estämättä, mitä laissa säädetään tuomion tai päätöksen purkamisen määräajasta.* Ennen esityksen tekemistä on niille asianosaisille, joiden oikeutta virheen korjaaminen koskee, varattava tilaisuus tulla kuulluiksi.

278 a §

Oikeudenkäymiskaaren 31 luvun 17 §:ssä tarkoitettu hakemus menetetyn määräajan palauttamiseksi tehdään maa-oikeudelle, jos hakemus koskee määräajan palauttamista muutoksen hakemiseksi toimituksessa tehtyyn ratkaisuun.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
 kuuta 20 .

Ennen lain voimaantuloa vireille tulleisiin asioihin sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

6.

Laki**pakkokeinolain 1 luvun 9 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 30 päivänä huhtikuuta 1987 annetun pakkokeinolain (450/1987) 1 luvun 9 §:n
 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 693/1997, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 luku

1 luku

Kiinniottaminen, pidättäminen ja vangitsemisen

Kiinniottaminen, pidättäminen ja vangitsemisen

9 §

9 §

Vangitsemisesta päättävä viranomainen

Vangitsemisesta päättävä viranomainen

Vangitsemisesta päättää se tuomioistuin, joka on syyteasiassa toimivaltainen. Ennen syytteen nostamista pidätetyn vangitsemisesta saa päättää myös kiinniottamispaikkakunnan tai pidätetyn säilyttämispaikkakunnan yleinen alioikeus ja kiireellisessä tapauksessa muikin alioikeus sen mukaan kuin oikeusministeriö tarkemmin määrää, *ei kuitenkaan valtiopetosta ja maanpetosta koskevilla asioissa.*

Vangitsemisesta päättää se tuomioistuin, joka on syyteasiassa toimivaltainen. Ennen syytteen nostamista pidätetyn vangitsemisesta saa päättää myös kiinniottamispaikkakunnan tai pidätetyn säilyttämispaikkakunnan yleinen alioikeus ja kiireellisessä tapauksessa muikin alioikeus sen mukaan kuin oikeusministeriö tarkemmin määrää.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
 kuuta 20 .

Ennen lain voimaantuloa vireille tulleisiin
 vangitsemisasioihin sovelletaan lain voimaan
 tullessa voimassa olleita säännöksiä.